

Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
celeletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXIV.

CELOVEC, PETEK, 12. JANUAR 1979

ŠTEV. 2 (1899)

Izjava ZSO na začetku novega leta:

Tudi naprej strnjeni in enotni v boju za naše narodnostne pravice

Kakor smo kratko poročali že v zadnji številki našega lista, sta imela Nadzorni in Upravni odbor Zveze slovenskih organizacij na Koroškem v četrtek 4. januarja 1979 prvo skupno sejo v novem letu. Na seji so odborniki podrobno ocenili splošni narodnostni položaj ter je bila na podlagi poročil in razprave sprejeta naslednja

IZJAVA ZSO na začetku novega leta:

Medtem ko je bilo leto 1977 v znamenju odločnega zavračanja za manjšino nesprejemljive zakonodaje, smo v minulem letu 1978 s praktičnim delom na več ravneh dokazali, da živimo tudi v tistih krajih, kjer nas po sedmojuljski zakonodaji baje ni več.

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem prav zaradi tega takoj v začetku poudarja, da zakon o narodnih skupinah ne pomeni uresničitve člena 7 državne pogodbe in da vprašanje pravic slovenske narodne skupnosti nikakor ni rešeno temveč nasprotno slej ko prej odprto. Zakon, ki narodno skupnost glede njenih pravic deli na več kategorij, ki narodni skupnosti jemlje dve tretjini zgodovinskega naseljenega prostora in samo eni tretjini pripadnikov slovenske narodne skupnosti daje delne manjšinske pravice in ki končno vsebuje tendence in možnosti nadaljnega razkrajanja narodne skupnosti — tak zakon vendar ne more pomeniti izpolnitve mednarodnih določil v zaščito obstoja in nadaljnega razvoja narodne skupnosti. Zato koroški Slovenci sedmojuljsko zakonodajo slej ko prej odklanjamo in zahtevamo rešitev odprtih vprašanj v enakopravnem dialogu med pristojno zvezno vlado in prizadeto narodno skupnostjo.

Nismo pa sami držali križem rok. V svoji zgodovini, posebej še med narodnoosvobodilno borbo, smo nešteto spoznali, da pravic nihče ne poklanja. V spoznanju, da se je treba za svoje pravice boriti iz dneva v dan, iz leta v leto, smo nadaljevali s svojim prizadevanjem na kulturnem področju in se lotili bolj odločno tudi gospodarske problematike.

S številnimi kulturnimi akcijami in pobudami po vsem dvojezičnem ozemlju smo proslavili 70-letnico obstoja Slovenske prosvetne zveze. Lotili smo se vprašanja šolske in predšolske vzgoje in začeli sami ustanavljati in graditi otroške vrčce. Razvoj južnokoroške pokrajine

se mimo poznanih zgodovinskih pojavov vsesplošnega zapostavljanja in pritiska sooča danes še posebej s sodobnimi pojavi deagrarizacije in s to povezane odselitve domačega prebivalstva, ki za ohranitev slovenske narodne kupnosti nujno zahteva načrtno izgrajevanje gospodarstva in kulture. Razkorak med zapostavljenim obmejnim področjem in vsestransko uradno forsiranim centralnim prostorom na Koroškem je namreč vedno večji in usodnejši, zaradi česar je nujno potrebno, da svoje napore usmerimo v gospodarski razvoj te načrtno postavljene obmejne pokrajine. Pri tem gre tudi za preobrazbo naših dolin Zile, Roža in Podjune na osnovi naravnih in strukturnih možnosti, kot so naravne lepote gora in jezer za razvijanje turizma, športa in sploh rekreacijskih panog, in delovne rezerve, ki so trenutno prisiljene delati izven južnokoroškega prostora ali se dnevno voziti na delo, v kolikor sploh ne gre za brezposelne, pa za ohranjanje in za ustanavljanje delovnih mest potom industrializacije in gospodarke krepitev kmetijske, obrtne in trgovske dejavnosti. Vse to se mora odigravati na osnovi temeljite znanstveno raziskovane analize in ne zgolj iz trenutne potrebe.

Ta gospodarska dejavnost je za ohranitev našega človeka na podeževanem prostoru tem bolj potrebna, ker ga uradna politika ne poskuša le dejansko z gospodarskim izhitanjem ampak tudi statistično eliminirati s te zemlje. Nikakor pa taka dejavnost ni po volji nemško-nacionalnim silam v vseh strankah in še posebej njihovem organiziranemu jedru v Heimatdienstu. Ob uveljavitvi takih gospodarskih konceptov bi bil namreč poleg tega, da bi naše ozemlje prenehalo biti stalna rezerva brezposelne delovne sile, polagoma onemogočen tudi pritisk na podjetnike preko raznih uradnih in neuradnih struktur in s tem tudi pritisk na delavce in nametnike, da se odpovejo svojemu materinemu jeziku.

V tem vprašanju pa je bilo mogoče ugotoviti tudi določena protislovja v sami nemško-nacionalni fronti, ker je vsaj uradnim vodstvom strank militantni nemški nacionalizem, ki gre roko v roki z rasizmom, le že prehud, po drugi strani pa spricho bližajočih se volitev ne morejo spustiti iz rok iniciative v narodnostni politiki.

Spricho takega razvoja v minulem letu se nam za leto 1979, pa tudi za naslednja leta, postavlja vrsta nalog, od katerih izpolnitve bo odvisen nadaljnji razvoj naše narodne skupnosti.

Leto 1979 bo leto volitev. Za občinske volitve v marcu smo si že začrtali smer svojega delovanja, ki bi jo v smislu našega načela solidarnega sodelovanja z nemško govorečimi demokrati lahko strnili v stavku: Čim več slovenskih in nemškogovorečih demokratov v občinskih odbore!

Ne gre namreč priznavati nemškogovoreče demokrate samo v solidarnostnem gibanju in sprejemati njihovo podporo v borbi za naše

lične monopolizacije neposredno podporo tistim snovalcem in zagovornikom tako imenovanega zakona o narodnih skupinah, ki poskušajo iz rezultatov samostojnih list utemeljevati pravilnost zakonske razdelitve zgodovinskega naseljenega prostora slovenske narodne skupnosti glede priznanja pravic iz člena 7 državne pogodbe.

Pri volitvah v državni zbor se moramo potruditi, da bomo v volilnem boju politike povsod, kjer bodo nastopali, konfrontirali z našimi vprašanji in zahtevami.

Za deželnozborske volitve pa si moramo prizadevati, da ohranimo enotnost in strnjeno našega političnega gibanja, da ne pristanemo na cepljenje naših sil, od koderkoli naj bi že prišlo, in da naše vprašanje ter naše pravične zahteve ob priložnosti povečane politične dovtelnosti v času volilnega boja predstavimo vseh južnokoroških in tudi širši koroški javnosti.

Tesno s tem je povezano tudi nastopanje proti šovinističnemu nemško-nacionalnemu hujskanju, ki vsako leto doseže svoj višek v času

zičnega otroškega vrčca poleg kulturnega doma v Sentprimožu — to je v občini Škocijan, ki je po avstrijski zakonodaji izključno „nemška“ — pa mora spremljati stalni pritisk na pristojna mesta, da dvojezično predšolsko vzgojo zakonsko uredijo in jo tako tudi uradno priznajo in podprejo. Poleg naše skrbi za predšolsko vzgojo otrok pa si moramo še bolj prizadevati tudi za našo šolsko mladino, da bo v Mednarodnem letu otroka sleherni naš otrok v osnovni šoli deležen pouka v materinem jeziku.

Naša samopomoč, ki ima že dolgoletno tradicijo zlasti na kulturnem področju; bo letos kronana z otvoritvijo dveh kulturnih domov — v Sentprimožu in na Radišah, posebej pa je letos pričakovati odločilne premike tudi glede osrednjega Kulturnega doma koroških Slovencev v Celovcu. Zlasti na tem področju pa je bilo in bo odločilnega pomena povezovanje z matičnim narodom in s tem uveljavljanje enotnega slovenskega kulturnega prostora.

V zvezi z razvijanjem novih socialnih in gospodarskih odnosov in struktur bo posebej ob naraščajoči brezposelnosti na eni strani pomembno vsestransko povezovanje z matičnim narodom in s tem odpiranje mej ter sodelovanje med državami v tem delu Evrope, kar prispeva tudi k zmanjševanju mednarodne napetosti; na drugi strani pa mora biti s tem nujno povezan tudi prodor na doslej še skoraj neupoštevana področja, kot so na primer sindikalne organizacije in razna druga poklicna združenja.

Vse te naloge padajo v letošnjem letu še posebej na ugodna tla, ko bomo ob pripravljanju občinskega zbora Zveze slovenskih organizacij na Koroškem lahko odločilno mobilizirali in usposobili našega človeka, da se bo odločno in uspešno postavil za svoje pravice.

Le z delom nas vseh bomo dosegli, da nas bo vlada upoštevala kot enakovrednega partnerja pri urejanju naših življenjskih vprašanj in le tako nam bo tudi uspelo, da bomo prej ali slej dosegli spremembo trenutne diskriminacijske zakonodaje. Osnovno vodilo pa nam mora biti: Samopomoč, enotnost in strnjeno naših vrst ne glede na različna politična gledanja, vsestransko povezovanje z matičnim narodom in mobilizacija demokratskih sil večinskega naroda.

nacionalne pravice, jih pa ne upoštevati in podpirati v skupni borbi za večjo demokratizacijo. Zato je parola „Ni boljše odločitve kot samostojno na volitve“ pravilna le delno in pogojno, ker vsebuje posredno ost tako proti nemškogovorečim demokratom kakor tudi proti pripadnikom slovenske narodne skupnosti, ki spricho dejstva, da pri volitvah ne gre zgolj za narodnostno vprašanje, glasujejo za avstrijske stranke ali pri teh kandidirajo.

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem odklanja vsak poskus volilno politične monopolizacije, ki je zaradi svoje ožine v zgodovini mnogo prispevala k razdvajanju in s tem k razkrajanju naše narodne skupnosti. V trenutnem položaju pa pomeni zagovarjanje volilno poli-

okoli obletnice plebiscita in ki za leto 1980 obeta še povečano dejavnost nemško-nacionalnih sil. Smer potrebnega nastopanja je že v zadnjih letih nakazalo gibanje nemško in slovensko govorečih demokratov, ki pa bo imelo uspeh le tedaj, če se še bolj povežemo v organiziranem solidarnostnem gibanju in tudi izven njega in če to gibanje ponese tudi v ostale predele Avstrije.

Leto 1979 je mednarodno leto otroka. V tem smislu moramo razširiti naše delo na tem področju, ki smo ga uspešno začeli že v minulem letu, ter vložiti še večje napore v uresničitev gesla: Vsem otrokom enake pravice! Našo samopomoč na tem področju, katere vidni izraz bo tudi otvoritev dvoje-

Vsi prisrčno vabljeni na tradicionalni

28. Slovenski ples

ki bo v soboto 13. januarja 1979 s pričetkom ob 20. uri v Delavski zbornici v Celovcu

Tokrat bosta za ples igrala znana in priljubljena

- Veliki plesni orkester RTV Ljubljana pod vodstvom Jožeta Privška; kot pevski solisti bodo sodelovali Majda Sepe, Oto Pestner in Janko Ropret
- Narodno zabavni ansambel „Toneta Kmetca“

V kulturnem delu bo nastopil vokalni ansambel
● „SLOVENSKI OKTET“

Vstopnice po 50 šilingov v predprodaji pri krajevnih prosvetnih društvih, v knjigarni „Naša knjiga“, v pisarni Slovenske prosvetne zveze in pri večerni blagajni.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

DANES VODITI POLITIKO ZA JUTRI!

Običaj je, da ob prehodu iz starega v novo leto dajejo predstavniki političnih strank in organizacij ocene in izjave, predvsem pa skušajo napovedati, kaj bo prineslo novo leto.

Koroški Slovenci vemo in zgodovina to potrjuje, da smo se morali v vsakem novem letu boriti za vse kar smo hoteli doseči in tako bo ostalo tudi za naprej. To mora biti tudi naše najbolj realno izhodišče za leto 1979.

Značilno pa je, da so letos koroški politiki v novoletnih izjavah vsi brez izjeme poudarjali potrebo po bolj načrtnem gospodarskem razvoju Koroške. Lahko trdimo, da smo prav koroški Slovenci v preteklem letu mnogo prispevali, da je potreba po bolj skladnem in enakomernem gospodarskem razvoju Koroške prišla bolj v zavest ljudi.

Ko je leta 1976 gonja proti slovenski in hrvaški manjšini v Avstriji s preštevanjem posebne vrste in z neprestanimi obtožbami „izdajstva“ Koroške in Avstrije dosegla svoj vrhunec, smo se bolj načrtno lotili reševanja gospodarskih problemov prostora, v katerem živimo. V tem času se je med nami vsemi vedno bolj uveljavilo spoznanje, da moramo prispevati k izboljšanju gospodarskega položaja celotnega južnokoroškega

ložili kanclerju Kreiskemu 3. 4. 1978 na Dunaju in predsedniku jugoslovanske vlade Djuranoviču 2. 10. 1977 v Beogradu.

Danes brez oklevanja lahko ocenimo, da so rezultati konkretnega enoletnega dela na gospodarskem področju za slovensko narodno skupnost na Koroškem izrednega, če ne zgodovinskega pomena. Tudi za celotno prebivalstvo v tem prostoru pomenijo napredek.

V tem času smo uspeli vnesti v koroško in avstrijsko družbo intenzivno razpravo o gospodarskih problemih južnokoroškega obmejnega prostora in stavili tudi alternativne predloge. Prvič po podpisu državne pogodbe so se morali nacionalisti s KHD na čelu spopasti s socioekonomsko problematiko in so pri tem našli naleteli na resnejši odpor tudi nemškogovorečih deželanov, ki vedno bolj spoznavajo, da je gospodarsko sodelovanje v obmejnem prostoru nekaj povsem normalnega in da le-to koristi celotnemu prebivalstvu.

Prepričani smo, da smo s takšno politično orientacijo, ki trenutno prevladuje v naših prizadevanjih za izpolnitev člena sedem, popolnoma v soglasju s potrebami in interesi prebivalstva. Velika večina naših ljudi in vedno več nemškogovorečih vidi koristi take politike. Saj je naša osnovna skrb, skrb za človeka, za nova delovna mesta, za boljšo infrastrukturo, za večji dohodek in za boljše jutri. Prav na ta način pa vsakodnevno v praksi urednjujemo že zdavnaj potrjeno resnico, da so narodne in socialne ter vse ostale demokratične pravice neločljivo povezane.

In kako naprej? Jasno je, da moramo tako politično orientacijo v letu 1979 ohraniti, saj jo podpirajo ljudje na podeželju. Aktivnost na vseh družbenih področjih pa bomo morali povečati tako, da bomo vključevali v delo vedno več ljudi, kajti samo na ta način bomo lahko uspeli.

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem, ki združuje ljudi različnih ideljno-političnih gledanj, je v zvezi s približajočimi se občinskimi volitvami po temeljiti presoji sklenila, da se bo zavzemala za to, da bo v občinskih odbore izvoljenih čim več slovensko- in nemškogovorečih demokratov.

Prepričani smo, da je taka politična orientacija popolnoma v skladu z aktivnostmi, ki jih razvijamo na drugih področjih (gospodarstvo, kulturna dejavnost, predšolska vzgoja itd.).

Vemo da zoževanje politične platforme med Slovenci na idejnopolitično enakomisleče pomeni zoževanje našega življenjskega prostora. Vemo, da pretirana volilna kampanja in idejno-politično posiljevanje ljudi hromi našo vsestransko razvijano športno, kulturno, mladinsko, gospodarsko in politično dejavnost.

Prepričani smo, da so razmere na južnem Koroškem v nekaterih občinah take, da je politično popolnoma pravilno, da naši ljudje pri občinskih volitvah podprejo tudi obstoječe politične strukture. Vemo, da bomo v nekaterih občinah odločno podprli naše samostojne liste. Hkrati pa vemo, da se bo še kljub temu mnogo naših ljudi odločilo za politične stranke.

Kaj to pomeni? To pomeni, da moramo vsi kupaj skrbeti za to, da bomo pri prihodnjih volitvah odločili politično zrelo, da bo naš pogled usmerjen v naše dolgoročne cilje.

Eden osnovnih dolgoročnih ciljev pa je: ne odpisovati ljudi, temveč prav nasprotno vključevati jih v pravilne dolgoročno zastavljene akcije, s tem pa preseči pogosto zelo nepomembne vsakodnevnne emocije, razprtije in kratkoročne interese.

dipl. inž. Feliks Wieser
tajnik
Zveze slovenskih organizacij na Koroškem

Russellovo sodišče zaseda v Zahodni Nemčiji

Takoimenovano Russellovo sodišče, ki je postalo znano po svoji preiskavi in obsodbi ameriških zločinov v Vietnamu in ki je potem proučevalo kratenje demokratičnih svobod in v drugih delih sveta, je svoje sedanje zasedanje posvetilo razmeram v Zvezi republik Nemčiji. Pod predsedstvom znanega jugoslovanskega zgodovinarja Vladimira Dedijera zaseda sodišče v Kölnu, kjer proučuje vprašanja cenzure in samocenzure, zmanjšane možnosti obtožbenih, ki se branijo v kazenskem postopku, kot tudi dejavnost tajnih služb, pri čemer gre še posebej za dejavnost urada za zaščito ustave, ki naj bi ogrožal svobodo in druge državljanske pravice državljanov ZR Nemčije. O tozadevnih prekrških je bilo v zadnjih letih že veliko slišati in brati, tako da mednarodna javnost razumljivo z velikim zanimanjem pričakuje, do kakšnih ugotovitev bo prišlo mednarodno sodišče, medtem ko zahodnonemške oblasti z deljenimi občutki spremljajo njegovo delo.

Tajni britanski arhivi odkrivajo:

Churchill je hotel jedrsko vojno že leta 1948 sprožiti proti Sovjetski zvezi

Doslej skrbno čuvani zaupni dokumenti britanske vlade, ki so z začetkom tega leta postali dostopni širši javnosti, odkrivajo prav zanimive in deloma celo senzacionalne stvari. Predvsem postavljajo v drugačno luč obnašanje zahodnih sil pred tridesetimi leti ter razkrivajo doslej neznano resnico med Vzhodom in Zahodom v dobi takratne berlinske krize.

Najbolj senzacionalno odkritje pa je brez dvoma doslej še neznano zavzemanje znanega britanskega državnika Winstona Churchilla za atomsko vojno. Meseca aprila 1948, torej v dobi znane berlinske krize, je Churchill namreč predlagal, naj bi Amerika in Velika Britanija začeli jedrsko vojno proti Sovjetski zvezi, med drugim tudi zato, ker Sovjetska zveza v tistem času še ni imela atomske bombe.

Churchill, ki je bil v tistem času vodja konservativne opozicije v britanskem parlamentu, je takšno mnenje o atomski vojni izrazil zasebno v laburističnem kabinetu Clementa Attleeya, ki pa ga je takoj zavrnil. Tudi takratni ameriški veleposlanik v Londonu Lewis Douglas je v svojem komentarju dejal, da je tak predlog poln „praktičnih pomanjkljivosti“.

Nasprotno pa je takratni britanski zunanji minister Ernest Bevin podobno kot Churchill menil, da je „največja nevarnost“ za Zahod prav Sovjetska zveza. V letu 1948 je britanski vladi večkrat predložil uradne dokumente, v katerih je trdil, da je Sovjetska zveza „grožnja zahodni civilizaciji“. Attleeyev vladno je opozoril, da „komunizem prodira povsod“ in da bi moral Zahod reagirati „hitro in odločno“, da bi te grožnje zaustavil. Da bi se „krepitvi sovjetskega vpliva“ uspešno postavili po robu, je Bevin predlagal

ukrepe, ki bi povečali zahodno enotnost. Poleg drugega je predlagal, naj bi zahodni zavezniki takoj začeli pogovore o gospodarskem, kulturnem in vojaškem paktu med Veliko Britanijo, Francijo in državami Beneluxa, o nujni akciji za krepitev francoske in italijanske vlade ter o tem, kako bi preprečili slabljenje Cammonweltha z razdelitvijo Indije in morda tudi Pakistana. Po uvedbi berlinske blokade pa je Bevin julija 1948 pred kabinetom sporočil, da so izdelani načrti združenih zahodnih sil, ki naj bi bile „močna fronta proti sovjetski ekspanziji“.

Kot je videti iz zaupnih dokumentov, se je torej britanska diplomacija v dobi berlinske krize zavzemala za „trdno stališče“. Posebno „odločen“ pa je bil v tistem času — kot že povedano — vodja konservativne opozicije Winston Churchill, tisti Churchill, ki je le nekaj let poprej kot predsednik britanske vlade skupaj z ameriškim predsednikom Rooseveltom in sovjetskim predsednikom Stalinom koval zavezništvo v boju proti nacifašizmu. Že leta 1948, torej le tri leta po končani vojni, pa se je že spet zavzemal za novo vojno — in to za jedrski napad na včerajšnega zaveznika.

Churchilov predlog, ki k sreči niti v Washingtonu niti v Londonu ni našel ugoden sprejem, pa tudi mnoga druga nova dejstva iz britanskih zaupnih dokumentov, za katere je zdaj javnost prvič izvedela, odkrivajo, da se svet, ki je komaj prebrodil veliko puščanje in prelivanje krvi, morda sploh ni zavedal, da po treh letih krhkega miru stoji na robu novega, zagotovo še strašnejšega svetovnega vojnega spopada — atomske vojne.

10. Koroški kulturni dnevi

BODO OD 15. DO 17. 2. 1979

Tradicionalna osrednja znanstvena prireditev koroških Slovencev — Koroški kulturni dnevi — bo letos od četrtega 15. do sobote 17. februarja, v prostorih Mohorjeve družbe v Celovcu. Pripravljali odbor se je odločil za štiri tematske sklope, ki bodo obravnavali aktualna manjšinska vprašanja, kakor tudi zgodovinska.

V četrtek zvečer bodo kulturni dnevi odprti s slikarsko in knjižno razstavo, ki spada že vsa leta k okviru kulturnih dni. Nato bodo razpravljali o konceptu, funkciji, realizaciji in perspektivah Koroških kulturnih dni ter o problemu umetnosti in njene interreference.

Petek dopoldan bodo prav tako na sporedu aktualna vprašanja, namreč avstrijsko-jugoslovansko sodelovanje na kulturnem in znanstvenem področju ter sprememba ozračja med dvema navodoma kot posledica osimskega porazuma. Drugi del dopoldanskih prispevkov bo obravnaval skupne interese slovenski in nemškogovorečih v času kmečkih puntov in vprašanje slovenskih protestantskih knjižnih izdaj.

Popoldan bo posvečen narodnoosvobodilni borbi na Koroškem s težiščem na Selah, Slovenjem Plajberku in Borovljah z okolico. Obiskovalcem bo predstavljena tudi narodnoosvobodilna borba na Primorskem v času 1943 do 1945. Obravnavali pa bodo tudi internacionalizem v antifašističnem gibanju in ilegalni avstrijski tisk med drugo svetovno vojno.

Tretji dan pa bo veljal slovenski in nemški literaturi na Koroškem po letu 1945, oceni literarne delovanja Florjana Lipuša in prevajalni dejavnosti iz slovenščine v nemščino.

Jubilejni 10. Koroški kulturni dnevi bodo zaključeni z umetnostno-zgodovinskim ogledom Celovca.

Kamnik bo praznoval

Letos bo minilo 750 let, odkar je bilo slovensko mesto Kamnik leta 1229 prvič omenjeno v zgodovinskih virih. Na praznovanje te obletnice se v Kamniku že temeljito pripravljajo, predsednik občinske skupščine Franc Svetelj, ki vodi tudi delo posebnega odbora za praznovanje 750-letnice Kamnika, pa je vsebino praznovanja takole označil: „Program naj bi skušal zajeti vse, kar je Kamnik ustvaril v preteklosti, kar dela

v sedanosti in kar namerava v prihodnosti. Vse to pa bo kot rdeča nit povezoval prispevek, ki ga je Kamnik včeraj dal v socialistični revoluciji, ki ga daje danes v boju za samoupravni socializem in ki ga bo dajal v bitki za pristnejše in pravičnejše odnose med ljudmi v prihodnosti.“

Po gorenjskem „Glasu“ povzema, da se bodo v tem letu v mestu Kamnik in tudi v drugih krajih občine zvrstile številne družbenopolitične, kulturne, športne in druge prireditve. Med največje bodo brez dvoma sodile naslednje:

V mesecu juniju bo v Rudniku pri Volčjem potoku XI. zbor gorenjskih aktivistov; na že tradicionalnem zboru se bodo srečali nekdanji aktivisti in borci NOV gorenjskih občin in obudili spomine na skupni boj.

V okviru srečanja delavske solidarnosti „Karavana prijateljstva“ se bodo v Kamniku zbrali delavci pobratenih občin iz vseh republik in pokrajin. Srečanja bo potekalo od 6. do 8. septembra, ob zaključku pa bo v Kamniku dan narodnih noš.

Na Mali planini bo 5. avgusta proslava 40-letnice vsedrjavne konference SKOJ, iz Kamnika pa naj bi to leto krenila na pot po Jugoslaviji tudi Titova štafeta — v spomin na dejstvo, da je v letih 1911 in 1912 Tito kot kovinar delal v kamniškem Titanu.

Zelo pester bo spored kulturno-umetniških prireditev. Pripravljajo zgodovinski simpozij o kamniški zgodovini, katerega izsledke bodo potem objavili v jubilejnem Kamniškem zborniku. Priredili bodo razstavo Kamnik v zgodovinskih virih. Odprta bo Maleševa galerija, v kateri bodo zbrana likovna dela domačina, akademskega slikarja Mihe Maleša. Prav tako bo pritegnila mnoge obiskovalce razstava male grafike z motivi iz Kamnika in njegove zgodovine. Sicer pa napovedujejo za jubilejno leto kar 14 likovnih razstav, 6 koncertov kamniških pevskih zborov, simfoničnega orkestra in znanih slovenskih solistov, kamniško delavsko kulturno društvo Solidarnost bo obhajalo svojo 60-letnico s slavnostno akademijo, prvo slovensko pevsko društvo Lira pa bo svoj nastop združilo s pregledom glasbene dejavnosti v Kamniku.

V jubilejnem letu Kamnika bo v kamniški občini odprtih tudi več novih gospodarskih, kulturnih, športnih in komunalnih objektov. Pri tem omenjajo nove proizvodne prostore Kemijske industrije in Svilanita, šolski center, športno dvorano, obvozno cesto, avtobusno postajo, nove učilnice v osnovni šoli v Duplici, otroški vrtec in trgovino v Komendi itd. V ta okvir sodijo tudi napore za ohranitev in prenovu številnih kulturno-zgodovinskih spomenikov, povezanih s kamniško zgodovino v vseh njenih obdobjih. Ne nazadnje pa se bodo zvrstile tudi razne športne prireditve, med katerimi velja posebej omeniti konjeniško prireditev za pokal 750-letnice Kamnika, ki bo z mednarodno udeležbo potekala 22. julija v Komendi.

Predstavniki jugoslovanskega gospodarstva obiskali Koroško

Konec prejšnjega tedna sta Koroško obiskala predsednik Zveze gospodarske zbornice SFR Jugoslavije Ilja Vakić in predsednik Gospodarske zbornice SR Slovenije Andrej Verbič s sodelavci. Po razgovorih s predstavniki Koroške trgovske zbornice in ogledu tovarne Elan na Brnci so se gostje srečali s predstavniki osrednjih organizacij koroških Slovencev ZSO in NSKS ter njihovih gospodarskih odborov.

Predstavniki slovenske narodne skupnosti na Koroškem so goste seznanili s socialno in gospodarsko problematiko manjšine in južnokoroškega prostora ter opozorili na potrebo nadaljnjega vključevanja koroških Slovencev in Koroške v gospodarsko sodelovanje med Avstrijo in Jugoslavijo.

Ob tej priložnosti je predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Franci Zwitter izročil predsedniku Vakiću in predsedniku Verbiču spominsko plaketo Slovenske prosvetne zveze s posebnim posvetilom — kot znak priznanja in zahvale za podporo prizadevanjem koroških Slovencev in posebej za napore pri vključevanju naših ljudi in krajev v gospodarsko sodelovanje med sosednjima državama.

prostora in ljudi, ki v njem živijo, na ta način ustaviti asimilacijo, dvigniti ugled našega jezika (ker postaja poslovno potreben) in s tem omogočiti slovenski narodni skupnosti, da se vsestransko razvija in da skupaj z demokratičnimi silami večinskega naroda izolira nacionaliste in šoviniste; ustvariti s tem pogoje konkretnega in koristnega sodelovanja in prispevati k dobrih odnosom med Avstrijo in Jugoslavijo. Taka naša politična orientacija je zelo jasno razvidna tudi iz zahtev in predlogov, ki smo jih pred-

„Jadranski koledar“ letopis Slovencev v Italiji

Pod pokroviteljstvom Slovenske kulturno-gospodarske zveze v Trstu je Založništvo tržaškega tiska izdalo „Jadranski koledar“ za leto 1979. To je vsakoletna publikacija z dolgoletno tradicijo, ki podobno kot naš „Koroški koledar“ v besedi in sliki posreduje pestro podobo življenja in dela slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Tej nalogi ostaja „Jadranski koledar“ zvest tudi letos ter prinaša dolgo vrsto najrazličnejših prispevkov, ki odkrivajo zanimiv pogled v preteklost in v sedanjo stvarnost na Primorskem oziroma v deželi Furlanija-Juljska krajina.

V koledarskem delu so razvrščeni kratki zapiski in spomin na ugledne slovenske rojake, ki so umrli v minulem letu. Uvodni članek je prispeval predsednik Slovenske kulturno-gospodarske zveze Boris Race, ki pod naslovom „Nezadovoljstvo in zaskrbljenost“ kritično ocenjuje taktiko zavlačevanja pri reševanju še vedno odprtega vprašanja slovenske narodnostne skupnosti v Italiji ter njene globalne zaščite. Svoja razmišljanja zaključuje z izjavo, ki jo je dal enotni slovenski delegaciji ob lanskem sprejemu predsednik italijanske republike Pertini, ko je poudaril, da država in torej tudi stranke in njihovi odgovorni predstavniki „nimajo narodnim manjšinam kaj darovati, marveč je zaščita manjšine njihova dolžnost“. Zahtevano po globalni zaščiti pa je podkrepil tudi predsednik slovenskega prosvetnega društva „Ivan Trinko“ v Čedadu Viljem Černo, ki je svoj članek osredotočil na zahtevo, da je zaščito treba uveljaviti tudi za beneške Slovence. Ta zahteva je podkrepjena z lani sprejeto Listino

o pravicah Slovencev v videmski pokrajini.

Zanimive primerjave med položajem manjšin v eni in drugi državi narekuje prispevek Dušana Fortiča, ki z opisom razmer, v kakršnih živi italijanska narodnost v Sloveniji, zelo prepričljivo predstavlja „manjšino, ki ni več manjšina“, ter članek Feliksa Wieserja, ki je orisal položaj koroških Slovencev.

V ostalem vsebuje koledar še različne prispevke s posameznih področij. Tako piše Karel Šiškovič o lanskoletnih deželnozborskih volitvah v Furlaniji-Juljski krajini. Pavel Stranj je prikazal stanje slovenskega šolstva v Italiji v šolskem l. 1978/79. Marjan Pertot je prispeval bibliografski pregled slovenskega tiska v Italiji v letu 1977/78. O delu in vlogi Stalnega slovenskega gledališča v Trstu poroča njegov prejšnji ravnatelj Filibert Benedetič (ki je medtem postal direktor slovenskega radija v Trstu — op. ured.). O drugi pomembni kulturno-umetniški ustanovi, ki že dolga leta uspešno deluje med Slovenci v Italiji, to je o

Glasbeni matici in njenem pedagoškem delu piše Gajmir Demšar. Korenine slovenstva na osnovi ledinskih in krajevnih imen odkriva Drago Pahor, ki poleg tega obuja tudi zgodovino šole pri Križu na Tržaškem, medtem ko Pavla Kolarič predstavlja Svetloivanski otroški vrtec ter Ciril-Methodovo šolo na Akvedolu.

Na področje gospodarstva sta posegla Vojko Kocjančič in Srečko Simoneta: prvi poroča o Slovenskem deželnem gospodarskem združenju, drugi pa o slovenskih denarnih zavodih v Italiji (zanimiva možnost primerjave z našimi razmerami!). Današnjemu razvoju gospodarskega sodelovanja med sosednjima državama velja prispevek Elia Fornazariča o prometnem veletoku Fernetiči-Sežana. O varstvu narave v Sloveniji piše Rado Smerdu, nesluteni razvoj Nove Gorice — najmlajšega mesta pa je prikazala Slavica Plahuta.

Med našimi rojaki v Italiji je močno razširjeno in uveljavljeno tudi športno udejstvovanje. O tem pričata tudi prispevka Borisa Simonele o slovenskem športu v zamejstvu ter Rudija Pavšiča o goriškem športnem življenju.

Sicer pa v koledarju beremo še marsikaj zanimivega — da omenimo le še nekaj naslovov: Slovenci v miljski občini, Psihiatrična bolnišnica še danes in nikdar več, Koprski zapori, Elvira Kraljeva — poslednja članica Dramatičnega društva, Lavo Čermelj-devetdesetletnik, Osemdeset let dr. Iva Juvančiča, Mlinska kolesa na Pivki so se ustavila, Trnovski gozd, Partizani na Triglavu, Požig Brezovega brda v Brkinih, Prispevek k poznavanju preporodovskega gibanja na Goriškem, Partizansko gospodarstvo na Cerkljanskem, Sprehod po vaseh med Matajurjem in Kukom, Kraji in ljudje na Primorskem in Valvasorjevi „Slava vojvodine Kranjske“ — in tako bi lahko še nadaljevali z naštevanjem.

Ze ta kratki pregled dovolj jasno kaže, da je „Jadranski koledar“ spet pravi letopis Slovencev v Italiji. Če dodamo še podatke, da so posamezni članki bogato ilustrirani, potem vidimo, da gre za publikacijo, ki zasluži največje zanimanje med Slovenci vsepovsod. Koledar je uredil Jože Koren, vinjete je prispeval Klavdij Palčič, naslovno stran pa krasi umetniško oblikovana slika spomenika bazoviškim junakom.

Uporne ljudske pesmi na novi gramofonski plošči

Dunajska skupina „Dreschflegel“, ki je sodelovala na lanskem Oktoberskem taboru v Celovcu, je pred kratkim predstavila javnosti novo gramofonsko ploščo s posnetki upornih avstrijskih ljudskih pesmi, ki so nastale tekom zadnjih 350 let. Najstarejša pesem je iz leta 1626 in opeva zgornjeavstrijski kmečki upor. Druge pesmi pripovedujejo o revščini kmeta, o dezertstvu, o uporu deklet proti poželjivim plemičem, pa tudi o pregrešnih „farjih“. Nadalje prikazujejo težki socialni položaj delavcev in njihov upor proti obsednemu stanju, ki ga je država za časa monarhije razglasila nad industrijskimi središči.

Med skupno 16 pesmimi pripoveduje ena o Georgu Weisselu, voditelju dunajskih delavcev v boju proti avstrofašizmu leta 1934. Na podlagi stare rudarske pesmi iz Fohnsdorfa je nastala nova, ki opisuje odpor proti opustitvi rudnika pred nekaj leti. Kot zadnja pesem pa predstavlja plošča avstrijski in širši javnosti slovensko partizansko „Na juriš“ in je treba priznati, da je izgovorjava v izvedbi dunajske skupine razveseljivo dobra. Glede te pesmi izdajatelj plošče izrecno ugotavlja, da med avstrijske uporniške pesmi nujno spada tudi pesem, ki opeva upor narodnostnih manjšin v Avstriji proti zatiranju — dokaz, da se skupina zaveda pomena protifašističnega boja koroških Slovencev za vso Avstrijo.

S to zbirko pesmi skušajo ovreči sedanjo predstavo o ljudski pesmi, ki se je že zelo približala kiču. Pokažejo, da je bila ljudska pesem tudi orožje zatiranega ljudstva; da je izročilo, ki pripoveduje o težkem življenju in neprestanem boju za boljše življenje. Zaradi cenzure se je ohranilo zelo malo takih pesmi, pa tudi današnja kulturna politika bolj zavira kot pospešuje ohranjanje in širjenje takih starih ljudskih tradicij. Zato skupina „Dreschflegel“ tudi poziva poslušalce, naj se potrudijo in zberejo še več takih pesmi, ki bi jih skupina radevolje obdelala in ohranila za bodoče rodove.

Ne nazadnje pa je plošča zanimiva tudi zaradi načina nastanka. Posneli so jo namreč v studiu skupine

„Schmetterlinge“ (ki jo prav tako poznamo z Oktobrskega tabora, kjer je že dvakrat sodelovala), ki so ga osnovali prav zato, da bi podpirali tiste skupine in posameznike, ki na komercialen način nimajo možnosti priti v javnost. Med drugim se zanimajo tudi za produkcijo plošč, ki bi avstrijski javnosti prikazale slovensko narodno skupnost na Koroškem, njeno kulturo in njen boj za obstoj in razvoj.

Kdor želi naročiti ploščo „Aufsässige Volkslieder aus Österreich“ (cena 135 šilingov), naj se obrne na enega od naslednjih naslovov:

Karl Kienzl, Ditscheingasse 3/12, 1030 Dunaj;
Alois Wieser Ges. m. b. H., poštne predal 13, 1042 Dunaj.

RAZDELILI SMO NAGRADE med reševalce prazničnih križank

Odziv na obe križanki, ki smo ju objavili v božično-novoletni številki, je spet enkrat pokazal, kako je ta „šport“ razširjen tudi med bralci našega lista. Prejeli smo zelo veliko število rešitev; iz vseh predelov južne Koroške so nam jih poslali — iz Zilje, iz Roža in z Gur ter iz Podjune, pa tudi v matični Sloveniji smo imeli „odmev“.

Obenem z rešitvami smo prejeli tudi razne želje, predloge in pobude. Nekateri so bili mnenja, da so križanke pretežke; drugi so nam nasprotno „potožili“, da so bile tokrat že kar prelahke. Predvsem pa ljudje želijo, da bi križanke ali druge uganke objavili bolj pogosto — seveda z nagradami. Radi bi ustregli njihovim željam, toda tudi mi nismo povsem brez želje: veselilo bi nas in bi nam olajšalo bolj pogosto objavo križank, če bi nam naši ugankarji pomagali tudi pri sestavljanju.

Se kako besedo o tem, kako je bilo tokrat z napakami. Križanka, ki je bila namenjena odraslim, res ni bila tako težka, da bi se je mogli lotiti le izkušeni „strokovnjaki“. Kljub temu smo ugotovili, da se je vsak četrti reševalec „spotaknil“ ob eni ali drugi besedi. Predvsem pa je tudi tokrat — in to velja za obe križanki — največ napak šlo na račun prepisovanja pri

skupinskem reševanju, kjer se je res potrudil verjetno le eden, medtem ko so vsi drugi potem pridno povzeli njegovo rešitev — vključno napak. Posledica: pri veliki križanki je bila četrtina napačnih rešitev in pri otroški križanki celo polovica. Škoda, kajti pri razdeljevanju nagrad takih rešitev seveda nismo mogli upoštevati.

Nagrade za veliko križanko prejmejo:

Simčič Otmar, Dobje pri Baškem jezeru;
Podlogar Danica, Železna Kapla;
Sima Albert, Deščice pri Šentilju na Dravi;
družina Kranjc, Libuče pri Pliberku;
Oltz Janko, Brnca.

Nagrade za otroško križanko pa dobijo:

Kap Boris, Žamanje pri Škocijanu
Blažek Marjan, Ljubljana;
Travnik Mihaela, Remšenik pri Železni Kapli.

Nagrajence prosimo, da po svoje nagrade (slovenske knjige in gramofonske plošče) pridejo v uredništvo, nagrajencu v Ljubljani pa bomo nagrado poslali po pošti. Medtem ko nagrajencem čestitamo, pa se vsem drugim, ki so nam poslali rešitve križank, zahvaljujemo za sodelovanje. Ob koncu pa po stari navadi — zlasti za tiste, ki so zagrešili kako napako — objavljamo še pravilni rešitvi.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

vabi na

Prešernovo proslavo

V POČASTITEV SLOVENSKEGA KULTURNEGA PRAZNIKA

v četrtek 8. februarja 1979 ob 19. uri v dvorani „Aula slovenica“, Celovec, Paulitschgasse 5—7.

Na sporedu bodo: ● Slavnostni govor
● Recitacije
● Glasbeni vložki

Ljubitelje slovenske kulture in umetnosti vabimo, da se proslave udeležijo v čim večjem številu. Z udeležbo na Prešernovi proslavi bomo izpričali povezanost z narodno celoto in s slovensko kulturo.

O d b o r

Jubilej Mihajla Pupina

Po vsej Jugoslaviji in tudi po ostalem svetu se bodo letos spominjali slavnega znanstvenika jugoslovanskega porekla Mihajla Pupina, ki se je rodil pred 125 leti. Kajti Mihajlo Pupin je bil znanstvenik svetovnega slovesa, njegova življenjska pot pa ga je vodila „od pastirja do izumitelja“, kakor se glasi naslov njegove biografije, ki smo jo pred drugo svetovno vojno brali tudi v slovenščini.

Mihajlo Pupin se je rodil 9. oktobra 1854 v Izvoru. Po šolanju v Pančevu in pozneje v Pragi je Pupin odptoval v Ameriko, kjer je po petih letih fizičnega dela in izrednega študija z odličnim uspehom opravil sprejemni izpit na univerzi Columbia. Po specializaciji na Cambridgeu je postal profesor matematične fizike na univerzi Columbia, kjer je celih 40 let vodil tudi elektrotehnični institut. Pupin je bil doktor mnogih univerz po svetu, vzgojil je mnogo rodov znanstvenikov ter je patentiral 24 znanstvenih izumov, večinoma s področja telekomunikacij; nekateri izmed njih upravičeno veljajo za epohalna odkritja.

Svetovno slavo je Pupinu zagotovil izum, imenovan „pupinizacija“, ki je omogočil prenos pisanega in govornega signala na zelo velike razdalje. Med nadaljnje izume sodijo odkritja električnega tokovnega kroga, sekundarnega sevanja (danes je znan prav po tem izumu, ki ga uporabljajo pri preučevanju spektra rentgenskih žarkov), hitre metode rentgenskega sevanja itd.

Pupin je bil tudi velik humanist ter je mnogo prispeval k seznanjanju najširše ameriške javnosti z resnico o balkanskih vojnah in prvi svetovni vojni, zlasti kar zadeva Srbije in Črne gore ter organizacije podpore in pomoči. Dajal je velike prispevke za Rdeči križ, begunce in dobrodelne sklade. Kot osebni prijatelj ameriškega predsednika Wilsona, s katerim sta nekoč hodila skupaj v šole, se je zavzemal za to, da bi bile meje Jugoslavije po prvi svetovni vojni čim pravičnejše. Ameriškega predsedniku je osebno poslal spomenico na podlagi podatkov o zgodovinskih in etničnih značilnostih mejnih območij Dalmacije, Slovenije, Istre, Banata, Medjimurja, Baranje in Makedonije; Wilson je že tri dni zatem podal izjavo, da ZDA ne priznavajo londonskega sporazuma zaveznikov z Italijo.

Pričakujejo, da bodo v Jugoslaviji proglasili posebno „leto Mihajla Pupina“. Vendar pa praznovanje 125-letnice rojstva velikega rojaka ne bo potekalo v znamenju bombastičnih proslav, temveč v obliki ustvarjalnega uveljavljanja in dela za večjo storilnost, izboljšanje proizvodnje ter racionalizatorstva in novatorstva, kjer povsod naj bi bili znanstveno delo in odkritja Mihajla Pupina izziv in spodbuda. Poleg tega bo „Pupinovo leto“ tudi priložnost za mnoge delovne manifestacije, med katerimi zbuja posebno pozornost znanstveno posvetovanje, posvečeno Pupinovemu življenju in delu; na njem se bodo srečali znanstveni delavci iz številnih držav sveta.

Nagradna križanka za praznike

Vodoravno: 1. Korotan; 6. pridelek; 13. april; 18. rama; 19. tron; 20. rotor; 22. raca; 23. iz; 24. Loče; 26. noga; 27. oma; 29. slovar; 31. komi; 34. l(van) T(avčar); 35. da; 36. A(nlon) J(anežič); 38. as; 39. počitek; 40. senator; 42. pi; 43. Anton; 44. ona; 45. plaz; 46. sl; 47. od; 49. Primož; 50. breg; 52. kres; 53. Anti.

Navpično: 2. oris; 3. razlaga; 4. OM; 5. ta; 6. prekop; 7. ro; 8. in; 9. Ero; 10. logika; 11. etat; 12. ko; 14. pra; 15. Ra; 16. l(van) C(ankar); 17. las; 19. tč; 21. radeo; 24. la; 25. or; 26. nit; 28. Mann; 30. os; 32. oči; 33. mi; 36. atol; 37. Jonas; 40. st; 41. razlogi; 45. proba; 48. drn; 51. et.

Križanka za otroke

Vodoravno: 1. Eva; 3. božič; 7. ti; 8. tele; 9. da; 11. ve; 12. gl; 14. sok; 16. ena; 17. ep; 20. ud; 21. lek; 22. oko; 24. J(anko) K(ersnik); 25. SD; 26. le; 28. okel; 29. Ra; 31. kurir; 32. mač.

Navpično: 1. et; 2. vid; 3. Bevk; 4. ole; 5. že; 6. čelada; 10. as; 12. gnu; 13. Beljak; 15. os; 18. pek; 19. uk; 22. ol; 25. ski; 27. era; 28. or; 30. at.

70-letnica Slovenskega prosvetnega društva Šentjanž

Leta 1908 se je rodilo v Šentjanžu v Rožu „KATOLIŠKO IZOBRAŽEVALNO DRUŠTVO ZA ŠENTJANŽ IN OKOLICO“. Sicer je v tem kraju društvo že obstajalo leta 1906, zaobsegalo pa je več vasi južno ob Dravi — vse gor do Sveč. Osmega leta pa se je društvo takorekoč osamosvojilo. Društvo ni zasledovalo samo prosvetnih ciljev, temveč se je bavilo tudi s sindikalnimi vprašanji in problemi socialnega zavarovanja, kar je za tedanji čas enkratno. Prvem odboru je predsedoval Janez Müller-Močivnik.

Na sobotni jubilejni slavnosti je sedanjí predsednik Hanzi Weiss pozdravil navzoče goste, med njimi konzula SFRJ v Celovcu tov. Petra Zupančiča, župana Baurechta, predsednika Slovenske prosvetne zveze Valentina Polanška, predsednika NSKS Matevža Grilca in tajnika ZSO Feliksa Wieserja, predvsem pa

pisnike in dragoceno odrsko zaveso. Permoža so aretirali leta 1944, ga odgnali v Dachau od koder se ni več vrnil. Vrstile so se aretacije, tudi grenkoba izseljevanja ni šla mimo domačinov. Veliko zavednih ljudi so pogoltnila nemška taborišča, štirinajst domačinov pa se je pridruživilo partizanom, štirje od njih so pustili svoja

teve naše skupne kulture v skupni domovini. Skupna setev — uspešna žetev. V tem smislu zaobljubljajo društveniki tudi v bodoče delovati zavedajoč se nad 70-letne tradicije boja za pravično stvar.

Jubilejni spored so popestrili s kulturnim sporedom pevski zbori sosednjih društev, in seveda tudi domači pevski zbor (pevovodja dir. Erik Užnik), ter moški zbor Slov. prosv. društva „Kočna“ iz Sveč pod vodstvom prof. Antona Feiniga, ansambel „Drava“ Romana Verdela iz Borovlj, in moški pevski zbor „Bilka“ iz Bilčova s zborovodjo Joškom Boštjančičem.

Jubilejnemu društvu je v imenu sveških prosvetašev čestital prof. dr.

seveda starostu in soustanovitelja domačega društva Florijana Lapuša ter še druge.

Zgodovinsko poročilo šentjanškega društva povzemamo predvsem iz zgodovinskega orisa, ki ga je na prireditvi iz še ohranjenih zapiskov podal Lori Müller.

V letih po ustanovitvi se je delovalo na vseh področjih — na dramskem, tamburaškem predvsem pa na pevskem področju. Na športnem področju pa so se usposabljali v telovadnem društvu „Orel“. Uspešno delovanje pa je kot povsod na naših tleh prekinila I. svetovna vojna. Mladi društveniki so se porazgubili po frontah, umolknilo je društveno petje, utihnile so tamburice, odrski zastor se ni več dvignil, telovadne vaje pa je zamenjal plazenje v zaklonih ter vojne puške. Ledina se je na novo zaorala šele leta 1921, ko je društvene vajeti vzel v roke Florijan Lapuša. Višek društvenih uspehov so društveniki gotovo dosegli leta 1923 z uprizoritvijo Miklove Zale v režiji predsednika Lapuša. Leto nato pa je slovenski življenjski doživljaj ponovno velik podvig — s pomočjo društvenikov je pri občinskih volitvah bil izvoljen slovenski župan Matevž Krasnik, ter še dva odbornika: Florijan Lapuša in Rupert Svajger. Društvo je delovalo v naslednjih letih uspešno naprej, sicer s presledki pešanja društvene dejavnosti, dokler se odbor leta 1930 ni v celoti pomladil. Predsedniško mesto je bilo zaupano Andreju Permožu p. d. Pirmanu. V tridesetih letih je predvsem zaživel pevski zbor, dokler pevovodja Malicha leta 1936 ni klonil pod pritiskom nemško-nacionalnih skrajnežev. 1935 se obnovi uprizoritev Miklove Zale. V naslednjih letih je delo ugašalo pod senco nacizma, dokler leta 1938 prosvetno delo ni bilo od nemških oblastnikov popolnoma prepričeno. Vso društveno imovino, knjige in garderobo Miklove Zale je Ortsgruppenleiter NSDAP Schnitzer dal z vozom odpeljati in sežgati. Andreju Permožu se je še posrečilo rešiti društvene za-

mlada življenja za svobodo lepše bodočnosti.

Po drugi svetovni vojni se je društvo takoj spet ustanovilo pod predstvom Janeza Weissa. Ideološka cepitev koroških Slovencev pa je leta 1948 zavrla in ohromila med drugimi tudi šentjanško društvo. Hanzi Weiss sedanjí predsednik, pa v zadnjih letih z veliko požrtvovalnostjo režira dokaj kvalitetne igre, če si pokličemo v spomin samo dve njegovi uprizoritvi — Jezusove apostole in Grozdna jagoda v soncu, iz zadnje smo videli na sobotni prireditvi tudi odlomek, ki so ga predvajali domači igralci. Veliko važnost se še polaga prijavam k dvojezičnemu pouku, intervencijam za ohranitev dvojezične šole, zahtevam po dvojezičnem otroškem vrtcu itd. S strani društva se je apeliralo na pristojne oblasti, da pač ohranitev slovenstva, materinščine in slovenske kulture ne pomeni to, da bi hoteli komu kaj odvzeti ali celo ukrasti — nikakor ne. Prisotnost zavednega slovenskega življa na Koroškem, ki se hoče avtonomno razvijati in uveljavljati, je pestra bogati-

Zercer z željami še intenzivnejšega sodelovanja, velikih društvenih podvigov ter še na mnogo desetletij uspešnega delovanja.

Za slovensko prosvetno zvezo pa je spregovoril predsednik Valentin Polanšek. Povdaril je posebnost tega jubileja, saj je slavnosti prisostvoval še soustanovitelj tega društva Florijan Lapuša, kar je pri tako visokem jubileju gotovo prava redkost, za društvo pa predvsem čast, saj je gospod Lapuša tudi eden najzaslužnejših društvenikov. S tem so bile na prireditvi zastopane kar tri generacije društvenikov aktivistov, to združuje preteklost in sedanost v kulturo koroških slovenskih ljudi. 30 let po svobodi pa nas žalostno občutek, da živimo med sosedi gluhonemi. Upamo pa, da nas bo gluhonemi sosed v bližnji prihodnosti le zaslišal, kajti kultura ni zadeva le manjšine ali večine — kultura je ena — občedolovska. Zaključil pa je predsednik SPZ s čestitkami vsem generacijam in jim zaželel še mnogo dozorelih cvetov v društvenem vrtu, da bo čim več rož v njihovem kulturnem vrtu.

Škofiče ob Vrbskem jezeru

Redni proračun občine Škofiče za to leto znaša 6.750.000 šilingov. Sprejeli so ga še na predbožični seji minulega leta in sicer soglasno. Na strani izdatkov je mnogo občini predpisanih postavk, tako prispevki za bolnišnice (320.000 šil.), za gradnjo šol (151.500 šil.), za socialno pomoč (737.300 šil.). Lepo vsoto dobi tudi deželna (379.700 šil.), precej sredstev pa je treba tudi žrtvovati zvezi občin za šolske namene in sicer nad 700.000 šilingov.

Dohodkov si pričakujejo največ iz davčnih sredstev zveze — dobrih tri in pol milijona šilingov. Zemljiški davek naj bi občini prinesel 928.000 šilingov; krajevnih taks, ki jih plačujejo turisti, mislijo nabrati

okrog 350.000; dajatev na pijače pa bo povečala denarni prtok za nadaljnjih 529.800 šilingov.

Zanimivo je morda še to, da je 250.000 šilingov namenjenih nakupu potrebnega materiala za popraviljanje cest.

Da je zadnja občinska seja trajala tri ure, je vzrok daljša debata okoli sprememb namembe zemljišč. Obravnavali so 14 takih primerov, soglasnih sklepov v smislu zaprosilcev je bilo enajst, med njimi eden na predlog mandatarja Volilne skupnosti Hermana Jägerja.

Dve prošnji sta bili odbiti z glasovi socialistov in Volilne skupnosti, ker ni bilo utemeljenih razlogov za spremembo namembe. Namesto sedanjih površine za gradnjo sta prosilca želela imeti zeleno površino (Grünwald) in to iz bojazni, da bi morala v primeru kanalizacije precej več plačati. V pojasnilo je župan povedal, da bo občina morala o tem še posebej sklepati.

V enem primeru se je le en od dveh zastopnikov Svobodnjaške stranke (Jaritz) izrekel proti spremembi — zemljišče naj bi postalo industrijsko področje. Kolega svobodnjaške stranke stasi torej zaradi različnih interesov stala nasproti. Šlo je za zemljišče ob poštni garaži, ki je v lasti hodiškega svobodnjaka.

Na seji so tudi odobrili nekaj podpore vojnim žrtvam in socialno šibkim osebam.

Pevski koncert v Železni Kapli

Na dan Treh Kraljev je gostoval v Železni Kapli komorni moški zbor STANE ŽAGAR iz Kroke. Kroka je znan železarski kraj pod Jelovico — nedaleč bolj znanih Brezij, kamor hodijo naši domačini na božjo pot. Prvi zbor so tamkaj ustanovili že pred več kot sto leti. V mlajšem sestavu pa so pevci že nekajkrat nastopili na Koroškem (Radiše, Globasnica) v Železno Kaplo pa so prišli prvič.

V farni dvorani jih je pozdravil podpredsednik SPD „Zarja“ Franc Sadošek, bolj redkemu občinstvu pa je zaželel lep kulturni užitek. Gostje pa so domačemu društvu poklonili lepo darilo — lastno ploščo. Presenetila nas je vsekakor tudi kakovostna raven njihovih izvajanj. Poslušalci — večina resničnih ljubiteljev slovenskih pesmi — so bili kar prevzeti. To je izpričala tišina in pazljivost v dvorani, kjer je bilo slišati vsak odtenek posameznega petega glasu, kakor tudi razločno in razumljivo podano besedilo. Izpričal pa je to tudi navdušen aplavz. Resnično je škoda, da si kulturnega užitka ni privoščilo še več ljudi.

K temu je bil tudi spored zelo posrečeno izbran in veliko pesmi je bilo za marsikoga precej ali popolnoma novih.

Zbor je začel z novoletnimi iz Kroke, prešel na zahtevnejše umetne pesmi in v drugem delu zaključil s pesmimi skoraj vseh slovenskih pokrajin. „Jamniška“ pa je izzvala dolg aplavz in dva dodatka. Dirigentu, solistom in pevcem se zahvaljujemo za lep večer. Prepričani smo, da se bo še kdaj ponudila prilika srečanja. Večerja in osebni pomenki pevcev od tu in onkraj sta zaključila v hotelu Obir kratko gostovanje moškega zbora iz Kroke.

25-letnica domačega podjetja

Tukajšnje lesno stavbeno podjetje našega domačina Franca Gasserja s sedežem v Bilčovsu ima že staro tradicionalno navado, da ob božičnem času prireja svojim delavcem in namočencem božičnico. Te slovesnosti se udeležijo seveda tudi žene njegovih sodelavcev. Božičnica se odvija vedno pri Miklavžu.

Tako se je 22. decembra pri Miklavžu spet zbralo lepo število povabljenih gostov-sodelavcev in to ne samo zaradi tega, da praznujejo božičnico, marveč tudi zato ker so ob tej priložnosti obhajali še 25-letnico obstoja podjetja. To podjetje je poklical k življenju danes še sorazmerno mladi mojster Franc Gasser, ki mu je šele 51 let. Naj ob tej priložnosti opišemo potek njegovega življenja oziroma poklicne kariere. Mojster Franc Gasser izhaja iz tesarske družine, saj sta bila oče in pa tudi ded tesarja, kar je nekako razumljivo, da je tudi vnuka zaneslo v ta poklic. Po končani osnovni šoli se je učil tesarske obrti pri znanem celovškem podjetju Lerchbaumer. Nato si je izpopolnil svoje strokovno znanje v dveletni obrtni šoli v Beljaku in leta 1953 dobil koncesijo za tesarskega mojstra. Mladi mojster, ki ni bil obdarjen z blagostanjem — bil je sin staršev, ki so posedovali majhno kajožjo z nekaj zemlje, ki seveda ni mogla preživljati 9 družinskih članov — je zato moral pošteno pljuniti v roke. Začel je v pravem pomenu besede iz nič. V začetku ni imel niti svojega obratnega prostora — vse delo se je namreč odvijalo na vaškem prostoru, ki je bil skupna last vasi Kajzaze — niti hiše in ne pisarne. Njegovo vozilo s katerim si je olajšal službene poti (iskanje dela) je bilo v začetku kolo, potem motorno kolo in končno avlo. Izredno pridni in iznajdljivi mojster si je omislil prevozno žago, kar je bil velik napredek, saj je tako lahko prevzel tudi večja dela. Obrat se je začel vrtili in njegove storitve so kmalu začele sloveti kot solidno delo, tako da se je krog naročnikov večal iz dneva v dan. To je bil tudi povod, da je v Bilčovsu začel graditi hišo. Prišel pa je tudi do zaključka, da si mora poiskati družico. In tako sta si z Miklavževo hčerko Ano Ogris pri poročnem oltarju v Bilčovsu jeseni 1954 obljubila zvestobo. Ker je bila mlada žena izučena

v Irgovcih stroki, je bila to velika pridobitev tudi za novi obrat. S skupnimi močmi sta se trudila in prizadevala, da je tesarski h kateremu se je pridružil še mizarski obrat danes eden najbolj sodobno urejenih na Koroškem. Podjetje se je v teku let pomnožilo na 50 sodelavcev, kar je seveda tudi velika gospodarska pridobitev občine. Da je podjetje tako ekspanzivno, je predvsem pripisati sodobno urejenemu obratu in odličnim sodelavcem, med katerimi so tudi trije mojstrov bratje, ki imajo vsak svoj delokrog. Tako je Rupert obratovodja, Hanzi prevoznik, Blaž pa vodja delovnih skupin. Pomembno vlogo seveda igra tu-

Slovensko prosvetno društvo „Danica“ v Šentvidu v Podjunu vabi na

7. PLES „DANICE“

ki bo v soboto 27. januarja 1979 s pričetkom ob 19.30 uri pri Voglu v Šentprimozju.

Za ples igrajo „Fantje iz Podjuna“. Na programu bo še vrsta presenečenj.

Odbor

di žena, ki vodi knjigovodstvo. Kljub krizi podjetja da sedaj še ni imelo težav zaradi dela, tako da ni bilo treba odpustiti ljudi in to upajmo tudi v bodoče ne bo treba.

Ob 25-letnici obstoja tega podjetja je le-to bilo deležno visokih obiskov med katerimi je bil tudi koroški deželni glavar Leopold Wagner. Ako smemo verjeti napovedovalcem prognoz za leto 1979, se gospodarska situacija ne bo poslabšala, vsaj v gradbeni stroki ne, tako da smemo upati, da bodo imeli delavci tudi v prihodnje zagotovljeno delo in zaslužek.

Ob 25-letnici obstoja našega domačega lesnostavbenega podjetja iskreno čestitamo lastniku in njegovim sodelavcem z željo k še nadaljnjim delovnim uspehom.

Družabna prireditev SPD Borovlje

Kakor prejšnja leta tako je Slovensko prosvetno društvo Borovlje imelo tudi tokrat na štefanovo lepo in dobro pripravljeno kulturno prireditev, katere se je poleg domačih udeležilo tudi precej prosvetašev iz sosednjega Slovenjega Plajberka. Številno zbrano publiko je v gostilni „Pošta“ v Borovljah pozdravil predsednik društva Andrej Wieser in želel v novem letu mnogo uspeha, zadovoljstva, medsebojnega razumevanja in mnogo trdnega zdravja.

Za prijetno razpoloženje so skrbeli instrumentalni ansambel „Drava“ domačega prosvetnega društva, pevski kvartet ter pevki Danica in Pepca Čertov slednji iz Slovenjega Plajberka in pripadniki SPD „Vrtača“. Vsi nastopajoči so s svojimi izvajanji silno navdušili publiko, tako da jih je le-ta nagradila z dolgotrajnim aplavzom. S svojimi izvajanji so nastopajoči pokazali razgibano kulturno de-

lo, polno tiste pestrosti, ki je potrebna, da zajame široko množico ljudstva. Ponovno lahko ugotovimo, da je ta borovljenska prireditev bila lep kulturni užitek in da je mladina bila tista, ki je to omogočila. Tem mladim glasbenim ustvarjalcem je treba izreči vso pohvalo. Gotovo se bodo, ko bodo starejši, radi spominjali nazaj, da so mnogo prispevali v korist ohranitve materinskega jezika in slovenske kulture.

Priporočamo vsem, še posebno pa naši mladini, da nas podpira in pomaga ohraniti kulturne dobrine naših prednikov — našo lepo slovensko pesem, katerega naš stoletja spremelja in bodri, da nismo podlegli navalom in pritiskom z različnih strani.

Ob tej priložnosti naj izrečemo tudi zahvalo gostilničarju za postrežbo in za to, da nam je dal prostor, kjer smo se v prijetni družabnosti odlično pozabavali.

Zahvala prof. Claus Gattererju in sodelavcem

Na seji upravnega in nadzornega odbora Zveze slovenskih organizacij, dne 4. januarja so odborniki med drugim soglasno sklenili, da se prof. Clausu Gattererju za njegovo objektivno poročanje o gospodarskem položaju na južnem Koroškem v oddaji „Teleobjektiv“, z dne 6. decembra minulega leta, izreče iskrena zahvala v obliki pisma.

Iz vsebine pisma je med drugim razvidno, da je bila oddaja potrebna in da je pravilno osvetlila dejanski gospodarski položaj južne Koroške, kjer je boj za ohranitev delovnih mest še mnogo bolj pereč kot v drugih zveznih deželah Avstrije. Kot kričeč primer je bil naveden nerešen problem tovarne celuloze v Rebrcu.

Pismo je bilo zaključeno z besedami: Zahvaljujemo se vam in Vašim sodelavcem, posebno tudi avtorjema prispevka, Kurtu Langbeinu in Berndtu Enderju za pogumen in objektivni prikaz položaja. Zagotavljamo vam našo pomoč in solidarnost z željo, da bi mogli videti še več takšnih oddaj — upajmo, da tudi iz koroškega studija.

V tem smislu želimo mnogo uspeha v tekočem letu.

Uspela razstava v Bilčovsu

V soboto 6. januarja smo v Bilčovsu doživeli zanimivo otvoritev svojstvene razstave, ki jo je organiziralo krajevno združenje Zveze slovenske mladine (ZSM). Pri Miklavžu smo si ogledali obširno razstavo starih fotografij, slik v oljnati tehniki, grafike in perorisbe z različnimi domačimi motivi. Večji del razstave tvorijo stare fotografije, ki jih je mladina zbirala predvsem pri starih ljudeh, ki so jih radevolje dali na razpolago. Najstarejše slike so stare okoli 80 let. Tematsko so razdeljene na prikaz prosvetnega dela, občinskih znamenitosti, delovnih pogojev na vasi in drugih motivov, kot so to bilčovski „originali“, stare hiše itd.

Vzpodbuden korak za naše ljudi na podeželju pa je tudi drugi del razstave — grafike, oljnate slike, perorisbe in suvenirski izdelki mladih bilčovskih umetnikov. Pri oljnatih slikah moramo omeniti posebno Hanzija Reichmanna, ki je v umetniškem raz-

haus — Gostilna“. Zasedimo pa tudi nedolžno sliko, ki prikaže okvir brez dvojezičnega krajevnega napisa. Najdemo pa tudi opomin na težke čase fašističnega zatiranja — slike bilčovskih izseljencev v nemških taboriščih.

voju najbolj napredoval. Pri vseh ostalih (Helga Andreassch, Hanzij Andreassch, Pečnik Janko, Köfer Ingrid, Franci Stingler in Mečina Jože) je videti talentirano navdušenje za slikarstvo in druge načine umetniškega upodabljanja. Vsi mladinci so samouki, ki jih bo v bodoče treba strokovno podpreti.

Razstava pa ni samo kulturno doživljanje, saj zasedimo na njej tudi določene politične izpovedi. Na slikah najdemo stare dvojezične napise, npr. „Feuerwache Ludmannsdorf — požarna bramba Bilčovs“, ali „Gast-

Razstava je tako v občini kakor tudi v delovanju ZSM novost, ki je posnemanja vredna.

Zamisel za to razstavo je zrasla v umetniškem krogu ZSM, ki je začel delovati približno pred enim letom. Mladim se je zdelo važno, da napravijo nekaj, kar bi zbudilo zanimanje zlasti pri mladini in tako tudi dvignilo njeno kulturno raven. Služila pa naj bi tudi boljšemu spoznavanju preteklosti in težkih delovnih pogojev prednikov. Mladina naj bi ob takšnem delu spoznala kulturo in zgodovino, ki izhaja iz ljudstva.

Aktivno je sodelovalo pri pripra-

vah za razstavo kakih 15 mladih ljudi, ki so v teku 7 mesecev zbrali material, oz. izdelali vse pripomočke, kot so to stola za razstavo — in vse to brez strokovne pomoči.

Že po prvih dveh dneh razstave (soboto 6. in nedeljo 7. januarja) lahko rečemo, da je razstava močno odmevala v občini, saj jo je v teh dveh dneh obiskalo že okrog 400 ljudi. Tako stari, ki so si pogosto od samega veselja tudi trikrat ogledali razstavo in obujali spomine, kakor tudi mladi, med katerimi je bilo tudi veliko nemškogovorečih.

Pisмени spremljevalec in kratki tekst pri slikah so dvojezični in prispevajo k zblizjevanju prebivalstva obeh jezikov. Razstavo je do sedaj obiskala tudi večina občinskih odbornikov.

Pri otvoritvi sami, na kateri je zapel tudi mešani zbor „Bilke“ pod vodstvom Joška Boštjančiča, je bilo navzočih nad 150 ljudi. Z namenom razstave je seznanila navzoče zastopnica ZSM. Med gosti so posebno pozdravili župana Hanzija Ogrisa, ki je dal razstavi na razpolago dvorano. Le-ta se je nato zahvalil mladini

Slovensko prosvetno društvo „Zarja“ v Železni Kapli vabi na

11. SANKARSKO TEKMO

v nedeljo 14. januarja s pričetkom (štari) ob 12.30 uri pri Gregoriču v Lepeni.

Podelitev nagrad bo v gostilni pri Razočniku v Lepeni.

Prijatelji zimskega športa prisrčno vabljeni!

za veliko požrtvovalnost in zavzetost in želel razstavi veliko uspeha. Tudi pri nadaljnji izpolnitvi slikovnega materiala jim je želel veliko uspeha in izrazil upanje, da bomo v nekaj letih videli še popolnejšo sliko preteklosti občine.

Tudi tisk ni mogel mimo te razstave. Nekaj časopisov je objavilo vabilo in vsaj Kleine Zeitung je poročala o akciji slovenske mladine, ki jo je ocenila kot „dokument dela“. Drugi časopisi pa do sedaj razstave še niso omenili.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32 5 50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. J. Drava, Celovec — Borovlje.

TRIBUNA BRALCEV — TRIBUNA BRALCEV — TRIBUNA BRALCEV

Rechberg

Am 4. Jänner wurde im Österreichbild die erste objektive Darstellung über Rechberg gebracht, wenn auch nur kurz. Man konnte daraus schließen, daß die Hilfe Jugoslawiens für Rechberg für uns vom Vorteil wäre.

Der KHD ist da einer anderen Meinung. Er hat da eine gemeine Hetzpropaganda gegen Jugoslawien losgelassen. Anfang Dezember wurde eine Zeichnung plakatiert, auf der unser südlicher Nachbarstaat als räudiger Hund dargestellt wird, der Kärnten verschlingen möchte, dann Ende Dezember wurde nochmals der Jugohund auf der Titelseite der Zeitschrift „Ruf der Heimat“ gebracht. (Auflage 200.000 Exemplare, die Schrift wurde per Post gratis an Kärntner Haushalte geschickt) Außerdem gab es noch ein größeres Flugblatt und eine Klebeetikette.

Dr. Feldner meinte es soll ein Denkstoß sein; das ist es ja auch, denn jeder weiß, daß mit dem Hund Jugoslawien gemeint ist. Die jetzige Leitung des KHD ist ein Unruhestifter und schädigt das Land. Der Spruch der seinerzeit dem Gymnasium der Slowenen zugedacht wurde fällt auf die Urheber zurück. Die Jugoslawen waren auf die Pleitefabrik gar nicht erpicht, Sie haben erwartet, daß die Kärntner den Betrieb sanieren würden und ihnen bald Zellulose zu normalen Preisen liefern können. Erst als die Kärntner nicht gewillt waren dem Betrieb auf die Beine zu helfen, haben sie sich dafür interessiert.

Die ganze Zeit hindurch konnte man in der Kärntner Tagespresse direkt oder indirekt lesen, die Übernahme von Rechberg durch die Slowenen sei nicht erwünscht. Der Landesregierung wurde vorgeworfen, sie hätte schon bei Sanierung anderer Betriebe nachhaltig geholfen, nur bei Rechberg nicht. Nun, es scheint ihr zu riskant. Wagner war auch skeptisch, er äußerte sich dahin, ob die vielen Millionen die in Rechberg zu investieren wären auch die Arbeit für einen längeren Zeitraum sichern können.

Die Inbetriebsetzung von Rechberg wäre für beide Teile vom Vorteil (was

zwar einen Kärntner, leider ist auch hier daraus nichts geworden.

Mag sein, daß sich Interessenten gefunden haben, jedoch bei näherer Betrachtung des Betriebes ist ihnen die Lust vergangen.

Die Fabrik Rechberg ist nämlich kein verlockendes Objekt, die Maschinenanlagen sind veraltet, da die technische Fortentwicklung nicht mitgemacht wurde, so daß schließlich die Selbstkosten für die Erzeugung der Zellulose doppelt so hoch wurden wie die Weltmarktpreise.

Es wäre zu wünschen, daß die Fabrik bald flott gemacht wird, damit unsere Rechberger Arbeiter wieder ruhig schlafen können. Unsere engstirnigen Patrioten werden da noch manches Hindernis in den Weg legen.

Naslov v uredništvu

Podjuna

Šestinsdeset tekmovalcev se je pomerilo v petih kategorijah 6. januarja t. l. v Podjuni pri Globasnici na 2. sankarskih tekmah, ki so jih organizirali domačini.

Odkar je padel prvi sneg so domačini neutrudljivo delali na progi in tako pripravili odlične pogoje za tekmovalce.

Mladi in stari so se zbrali iz najrazličnejših krajev narodnostno mešanega ozemlja. Tekmovalci se je udeležilo tudi nekaj nemškogovorečih prijateljev sankanja.

Po štiriurnem tekmovalstvu so nam bili zmagovalci ter zasedba naslednjih mest znana. V goslini Rischer v Podjuni smo organizatorji pri razdelitvi pokalov imeli priložnost pozdraviti vrsto častnih gostov — med njimi župana občine Globasnica, Alberta Sadjaka, direktorja ljudske šole Globasnica in občinskega odbornika Lorenza Kravta; nadalje občinske odbornike Janeza Hudla, Karla Wranscha ter Sebastiana Jenschatz. Vrsto lepih pokalov so med drugimi prejeli: kot najboljši dneva in zmagovalce splošne skupine pri moških, Karničar Joško; kot zmagovalce starostne skupine pri moških, Nowotni Erich; kot zmagovalce v mladinski skupini pa Stan-

ko Haderlap. V ženskih kategorijah pa sta odnesli zmago pri dekletih do 16 let, Benelik Rozi; pri ženah od 16. leta naprej pa Karničar Inge.

Organizator 2. sankarskih tekem v Podjuni se tudi tem potom zahvaljuje vsem sodelavcem in pomočnikom za pripravljenost sodelovanja.

V rubriki „Tribuna bralcev“ objavljamo od časa do časa dopise, ki jih prejmemo za objavo v našem listu. Pri tem izrecno poudarjamo, da v posameznih prispevkih izraženo mnenje ni nujno tudi mnenje uredništva.

anderswo nicht immer zutrifft). Die Jugoslawen hätten ihre Zellulose bei der Hand, die Kärntner Arbeiter und Holzbauern hätten ihre Einnahmen. Es ist eine verlogene Zweckpropaganda, dadurch würde man Arbeitslose schaffen. (Die sind schon da, auch ohne Jugoslawen.)

Im Laufe der letzten Monate wurden schon viele Partner für Rechberg genannt, auch ein FP Politiker erklärte, er hätte schon einen Interessenten und

JANEZ ŠVAJNCER

53

Pridi k potoku

28

Osamljeni voznik na cesti ni bil nihče drug kot Gregor Šipek. Nagovoril je mehanika Dolfeta, da mu je posodil moped. Zastaviti mu je moral dva stotaka, preden se je omehčal. Zakaj pa hočeš v mesto? je spraševal in drezal vanj, a ni čakal odgovora, da bi mu bilo postalo vsaj malo jasno. Če se hočeš samo peljati v tej brozgi, naj ti bo, toda ti odgovorjaš za moped. Ne pripelji ga meni v popravilo, razumeš. Ne bom se ga dotaknil, pa četudi ga vržem na gnoj.

Gregor Šipek je bil ves iz sebe. Ko je Dolfe omenil Zalo Merhar, so se mu zamajala tla in bal se je, da se mu bodo noge prelomile v kolnih. Ko je zdaj jemal počasi kilometer za kilometrom, se je videl v trgovini.

Prodajalkin obraz se mu je razločneje prikazoval kakor druge kratki. Njene oči! Zvedavost je v njih. Kako jim lahko spreminja sij: nekaj časa zre dolgočasno in vprašujoče, že ji zagorijo plamenčki. Ogenj brez plamena v mojem srcu tli... Mar se bo postavila na Zalino mesto? Jo zasenčila, da je ne bo več ne opazil ne si želel k njej? Ni zamagala, vrgla je zanko, ki se je odpela, da mu je zdrknila z vratu.

Biti v zanki, biti voden. Zala Merhar se je premočno polastila njegovih čustev. V vsakem udu vlada in prevlada, da ni ničesar, kar bi jo nadomestilo.

Dolfe jo je srečal v mestu. Kaj sem hotel drugega, kot da jo povabim v gostilno. Nagovoril sem jo, pa je postala smrtno resna. Zala, kaj je s teboj, sem jo vprašal. Misliš, da mi je odgovorila. Izgovorila se je, da se ji mudi. Tudi meni se mudi, tudi tebi, Dora, zate ne vem, ker si pritrčila, zatorej smo vsi trije na enakem. To me je začelo gristi. Le kaj praviš, sem si rekel. Poskušal sem previdno — ni zalego.

Poskusil sem drzno — spet nič. Pa ravno tebe sem moral srečati, sem ji zabrusil in stisnil pesti. Ko bi bil koga videl, ki mi je obležal v želodcu, bi mu jih nadeval, da bi štirinajst dni prešteval bledice.

Dal si je pristaviti svoj lonček. Omahoval je med možnim in nemožnim. Naj pove, kako je z njim in Zalo, naj zamolči? Ni še zrelo, se je slišal v sebi in upošteval je svarilo. Prodajalka Dora je samo namigovala, nič natančnega ni dojela, so le domneve, utvare, naj živi med njimi in si krajša čas, če najde v tem kanček zadovoljstva.

Naostreno je in nevarno, lahko nepričakovano izbruhne in se zareže v živo meso. Že tako postaja razdvojen, sproti pozablja, kar si pripravi za učno uro, šolarji zro vanj pričakujoče, pa jih ne more potešiti. Bere jim z ust, da bi radi vprašali, kaj se dogaja z njim. Molčijo in premljavajo v sebi, niso še dojeli, da je stopil na stopnico, do katere imajo sami še daleč, čakati morajo, doživeli bodo nekega dne, kakor se je pripetilo njemu. Nikogar ni vprašal in ni premlaval, odločil se je naglo, njeno telo ga je premamilo in mu zameglilo razum. Sploh ni bil sposoben, da bi bil premislil trezno in preudarno.

Maščevalec je na pohodu. Zala Merhar maščevalka in izzivalka. Kako spretno obvlada svoj posel. Zamami moškega in ko je strta, ga tepta z besedo in noge. Ne more se ji upreti, poželenje je silnejše od zdržnosti.

Je že na poti do spoznanja, da ne more samo jemati telesa. Trpi. To je tisto dodatno. Mehanik Dolfe tudi trpi. Zaka je s takim gnevom omenjal njeno ime. Kakor da se mu je izmuznila med prsti. Hotel jo je obdržati, si jo prisvojiti za stalno, postaviti jo v stekleno omaro in občudovati, položiti v listnico k denarju. Vsač posej je misel nanjo, videva jo pred sabo, zdravo polno, ponujajočo se, vablljivo.

Obdarjena je s čari, ki še niso odpisani. Fantovska leta je preživel v sanjarjenju in zapravljanju časa. Posedal je sam na klopeh v parku in prislunil trebuhi, oglašal se je in zahteval hrano. Jedel je skromno, vlačil se je po menzah. Kruh, kruh, kruh. Zadovoljil se je, da se je napolnil, priboljške je pustil ob strani, napočil bo čas, si je pravil, in tedaj ne bo skoparil, izbral si bo, kar bo želel, kar mu bo najbolj prijalo.

Le čakati in dočakati. Ta vmesna doba je najhujša, največja preskušnja, ne omagati, vztrajati, kajti sicer bo polom neizbežen.

Zinka Meglič, Dragica Flis. Obrača kolo sreče, konica se ustavlja na neznanih imenih. Ni ju med njimi. Pojavila se je Zala Merhar. Prikradla se je med Zinko in Dragico, nista je mogli odriniti.

Dekleti, pa zakaj sta me tolikokrat zavrnila? Ali si se ji skušal približati? Je pel motor mopeda enakomerno in vztrajno pa premagoval snežne lise in brozgo, da je tekla umazana voda z blatnikov in ga škropila po hrbtu.

Neodložni dekleti. Ni prezrl njunih pogledov, nobene obetavnosti mu nista ponudili, prepuštili sta se naključju kakor on sam, trenje je postajalo vedno močnejše, kolesa so se vrtela naglo in ga zmlinčila, da se je nenadoma znašel pred Zalo Merhar. Spretno ga je ulovila. Ujel se je na nevidno vabo. Koderkoli je hodil, je bila pred njim ona.

Kje je psička Aba? Kaj je z njo? Ali je odpotovala z gospodarico? Prodajalka Dora je obdržala vsaj to skrivnost zase. Moral bo raziskati. Poiskati Zalo in Abo. Če bo našel eno, bo moral najti tudi drugo. Morda jo je prodala? Denar, sveta vladar. Kupci se ponujajo, zmeraj več je tako imenovanih ljubiteljev malih živali. Pripeljejo si psa v stanovanje. Nadomestilo za razočaranje. Otroci so odrasli in odšli z doma. Psi ostanejo, varuhi so in privrženci...

Zvesti poslušalci. Repkajo in izkazujejo pozornost. Pazljivo bevskajo, ko se približajo koraki k vratom. Varovati se, da ne bosta vstopila tat, ropar, bati se pred kradljivcem, pred napadalcem.

Življenska raven je pokočila, udobnosti je vedno več, privoščiti si še več, potrebe so večje od želja, želja je mnogo, ne usahnejo pridružijo se nove in nove.

Ampak Zala Merhar je samo ena. Odkril jo je kot neznanu zvezdo. Sveti mu in ga vodi po poti. Zabrasala jo je, hiteti mora za njo, da mu ne ubeži. Ni zvezda stalnica. Ugaša in se prižge. Kaj pa če se ne bo bo več prižgala? Kje bo iskal njen plamen? Ga bo samo slutil? Spremenil se bo v

TELEVIZIJA

AVSTRIJA 1

PETEK, 12. 1.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 Umetnost donavske šole — 10.30 Klub seniorjev — 12.25 Les Daiblerets: smuk za ženske — 16.30 Smuk za ženske — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Pes in njegov gospod — 17.45 Pes na verigi — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Moj stric Theodor ali kako se zasluži mnogo denarja v spanju — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki kultura in šport — 20.15 Oddaja XY — 21.20 Kristjani pod rdečo zvezdo — 22.05 Šport — 22.15 Godzilla — 23.35 Poročila.

SOBOTA, 13. 1.: 12.55 Wengen: smuk za moške — 15.30 Gospod z druge zvezde — 17.00 Kdo rokodelci z nami? — 17.30 Moj stric z Marsa — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.20 Pregled sporeda — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Gala večer v cirkusu Krone — 22.20 Šport — 22.50 Junak z Missisipija — 0.25 Poročila.

NEDELJA, 14. 1.: 9.55 Wengen: slalom za moške — 12.55 Drugi spust — 15.05 Glasba za življenje — 16.45 Lovci na živali na Arktiki — 17.30 Pinocchio — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Živim z zemljo — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Kraj dejanja — 21.50 Šport — 22.00 Nočni izbor — 22.55 Poročila.

PONEDELJEK, 15. 1.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Dežela in ljudje — 10.00 Mark Twain-ova Amerika — 10.30 Junak z

Missisipija — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Pika nogavička — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Družina Robinson — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ponedeljski šport — 21.00 Ceste San Francisca — 21.45 Poročila in šport.

TOREK, 16. 1.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Angleščina — 10.00 Nova matematika — 10.30 Glasba za življenje — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Rdeči avtobus — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Zivalski svet — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Service-box — 20.15 Kaj sem jaz? — 21.10 TV film — 22.45 Anna Karenina — 23.40 Poročila in šport.

SREDA, 17. 1.: 9.00 Oddaja z miško — 9.30 Igra — tempelj življenja — 10.00 Tako gospodari trgovsko podjetje — 10.30 Tschetan-indijanski mladenič — 12.25 Grindelwald: smuk za ženske — 16.30 Smuk za ženske — 17.00 Snežni kralj — 17.25 Oddaja z miško — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Mož v hiši — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Nač in dan mislim nate — 22.05 Šport in povzetek smuka za ženske — 22.35 Poročila.

ČETRTEK, 18. 1.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Francoščina — 10.00 Obraz starišev — 10.30 ... in to v ponedeljek jutraj — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Zivalski leksikon — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Prosim k mizi — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Vila gospe Vidac — 21.25 Poročila in šport.

AVSTRIJA 2

PETEK, 12. 1.: 11.00 ... in neporočena dekleta — 18.00 Orientacija — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Impresionizem — 19.30 „A la carte“ rajski vrt — 20.15 Novo v znanosti — 21.20 Richelleu — 22.10 Čas v sliki s kulturo in karikature tedna — 22.45 Mednarodna predstava v petek: Melba Moore.

SOBOTA, 13. 1.: 17.30 Wengen: smuk za moške — 17.55 Igra — temelj življenja — 18.25 Brez nagobčnika — 19.30 The Musters — 19.55 Galerija — 20.15 Vzpori in padec mesta Mahagony — 22.50 Schellaki & Schellacki & Schellacki.

NEDELJA, 14. 1.: 16.00 Koncertna ura — 17.00 Dežela in ljudje — 17.30 Haiti — Afrika v Karibiku — 18.00 Big Brown Eyes — 19.15 Agent, ki je prišel iz cirkusa — 20.00 Bazar plošč — 20.15 Odkritelji — 21.05 Bralni znaki — 21.50 Brez nagobčnika.

PONEDELJEK, 15. 1.: 18.00 Angleščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Po Afriki — 19.30 Kitara za vse — 20.00 Ana Karenina — 21.00 Veselje z glasbo — 21.45 Čas v sliki

TOREK, 16. 1.: 18.00 Italijanščina — 18.30 Zgodba v slikah — 19.15 Pregled sporeda — 19.30 Glasbeni klub — 20.00 Looping — 21.25 Čas v sliki s kulturo — 22.00 Klub 2. **SREDA, 17. 1.:** 18.00 Francoščina — 18.30 Tako je bilo včeraj — 19.30 O početkih letalstva — 20.00 Teleobjektiv — 20.45 Z dežnikom, šarmom in melono — 21.35 Čas v sliki s kulturo — 22.10 Trailer.

ČETRTEK, 18. 1.: 18.00 Ruščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Bralni znaki — 19.30 Spotlight — 20.00 Sternova ura — 20.45 Invazija elektronske inteligence — 21.45 Čas v sliki s kulturo — 22.20 Klub 2.

Bralcem Slovenskega vestnika
želimo srečno novo leto 1979

Tekstilna industrija
Otiški vrh
TOZD Konfekcija
PREVALJE

Delovni kolektiv
Gradbeno
industrijskega
podjetja

TOZD Gradbena enota

Ravne

ŽELI
SREČNO IN USPEŠNO
NOVO LETO!

SLOVENSKE ŽELEZARNE

ŽELEZARNA
RAVNE

n. sol. o.

RAVNE NA KOROŠKEM

Proizvajamo:

- EPŽ JEKLA
- JEKLENE ULITKE
- ODKOVKE
- KOVANO PALIČASTO JEKLO
- VALJANE PROFILE
- GRELNO ŽICO
- VLEČENO, LUŠČENO IN BRUŠENO JEKLO
- LISTNATE VZMETI
- STROJNE NOŽE
- BRZOREZNO ORODJE IN KROŽNE ŽAGE
- PILE IN RAŠPE
- VALJE ZA HLADNO VALJANJE
- PILGER VALJE IN TRNE
- STROJE IN ORODJA NA PNEVMATSKI POGON
- KOLESNE DVOJICE
- SESTAVLJENE DELE IN ELEMENTE STROJEV IN NAPRAV
- STROJE ZA MEHANSKO PREOBLIKOVANJE (RAZLIČNE STISKALNICE ZA PREOBLIKOVANJE KOVIN V HLADNEM IN VROČEM STANJU ITD.)

Vsem koroškimi rojakom
želimo mnogo sreče, zadovoljstva
in uspehov v novem letu 1979!

tavajočega v puščavi. Tavajočega na mopedu na tej cesti, ki ga bo popeljala v mesto.

Pot se je neznansko vlekla. Gregorju se je zdelo, da se nikamor ne premakne. Ogledoval se je kakor kolesarji na mednarodni in tudi krajevni tekmi. Kdo bo prispel prvi na cilj? Bom edini, kako daleč so ostali za mano, še nekaj močnih pritiskov na pedale in že bom okronan z lovorovim vencem in posrebljenim pokalom. Nič zato, sveti se in ljudje občudujejo zmagovalca. Vitrine se polnijo. Zmagati, zmagati. Nikdar kloniti. Sicer je nesmiselno prihajati in se vključevati.

Ne more se odreči, četudi ne bo prevozil te poti. Cesta bo vendarle postala prijaznejša. Ko bo naslutila, da ga nosi k njej, Zali Merhar, se bo prilagodila. Pokazala bo usmiljenost. Zaradi nje so mnogi ljubili in bili srečni.

Enostranska sreča. Ni mogoče videti v glavo. Telo je voljno in radodarno. Zala Merhar se je prižela k njemu. Rekla je, da je nenadoma postal nemočen. Saj zato hoče ponovitev. Še in še. Danes, jutri, vsak dan. Ne odnehati, ne si premisliti in se prepustiti razumu. Naj govori ta in duša negovorjeno govori. Sliši ju in pritegne, da soglašata.

Ona je odšla brez besede. Ni mu omenila, da jo kličejo v mesto. Morala mu je povedati prodajalka Dora. Med policami, naloženimi z vsakdanjimi potrebščinami, ki so del njega in drugih. Prihajajo in kupujejo.

Noče kupiti Zaline ljubezni. Želi njenih poklonov, da se mu daje brez plačila. Grdi Dolfe, ženske s ceste je imel v ustih. Zahtevajo toliko in toliko, poprej ne gredo v posteljo. Hoteli, restavracije, gostilne točilnice, kioski. Povsod se sklepa kupčije. Tudi za ljubezen. Z Zalo je nista sklenila. Povabila ga je v svoje stanovanje. Sedela sta na divanu in sklepal roke. Njuna molitev. Priprava za obred. Duhovnika nista potrebovala. Ne matičarja. Klečal je pozneje. Ko se je iskal. Ko je hotel ponovitev.

Ti njeni izgovori. Kdaj bo postala prejšnja? Prišla k njemu, ga pobožala po lasih in rekla: Gregor, dovoli, da storim, kakor si ti storil z mano. Božal si moje lase, zdaj hočem jaz tvoje. Ali ti je prijetno tako kot meni?

Ni njenih ljubkovalnih besed, so samo odrezavi odgovori.

Kratka vprašanja, kratka pojasnila. Kaj če se izgovarja? Ali je že stopila na stransko pot, kakor je omenil Dolfe? Popijva malo, je rekel, da bi zadržal oglašanje v sebi. Posnemal ga je, oglašanje ni utihnilo, postalo je močnejše, silnejše.

Na ovinku toliko da ni obležal. Naproti mu je pripeljal osebni avto, izognil se mu je čisto na rob ceste, podrnil po luži in moped je padel na eno, sam pa na drugo stran. Pobrall se je in pogledal po cesti za avtomobilom, ki je postajal vse manjši, dokler se ni zil z ravnino.

Gregor Šipek si je z robčkom obrisal mokre in blatne roke. Zasklelo ga je, odrgrine na dlaneh so pokazale kri. Krvave srage. Za Zalo Merhar.

Ni videl številke avtomobila. Ravnatelj Gvido Zorec mu je pripovedoval, da je tudi sam pred leti skoraj ostal na cesti. Šel je po desni strani, zdaj priporočajo levo, da voznik hitreje opazi pešca, ujame ga v luči in je opozorjen na previdnost, da spočasni vožnjo. Lepše je videti človeka v obraz kot v hrbet. Oči so zrčalo, ki opozarja, hrbet kaže trudnost in ubogljivost.

Te oči, ki jih je opazil v avtu. Prenaglo so zdrvele mimo njega. Ne, ni bila Zala Merhar. Ni mogla biti ona. V mestu je po opravih. Mehanik Dolfe jo je srečal po naključju.

Iz sivine je vstajalo sivo mesto. Čaka na gostejši mrak, da se bodo prižgale luči in ga pokazale večje in spremenjeno. Poslopja silijo proti nebu. Stolpnice, stolpiči. Moje mesto, bi rad rekel. Zato, ker je v njem v tej uri Zala Merhar. Ni utegnil odkrivati poslopja, ulice, drevesa, svetle napise, povsod jih je zasenčila in bila v ospredju, čisto pred njim, da se je že bal, da ne bo zadel v njo.

Moped je postavil pred drevo. Vrt je sameval, stole in klopi bodo razpostavili spet na pomlad. Sonce jih bo priklicalo in z njimi goste. Dolfe je tu sedel že večkrat. Ne zamudi se, naglo popije in skoči na moped. Ostane le takrat, kadar dobi plačo. S prijatelji. Toliko jih je, da ne bodo izumrli. Povabijo ga in kažejo denarnice. On njim. Plačujejo drug drugemu in kolesa voljno čakajo. So pa tudi zahrbtni. Stresejo jih s sedežev. Kakor njega moped.

Kri se je strdila, skeli zmeraj manj. Jutri bo že bolje, ne, kmalu, še to uro, ko se bo srečal z Zalo.

Le kako bo pogledala? Važen je prvi vtis. Ali mu bo padla v objem? Mar bo čakala, da jo prehiti. Ne sramuje se, pred vsemi jo bo poljubil. Naj vidi jo in zvedo, da jo ima rad. Figa pa leta med njima. Kdor ljubi kakor on, ne sprašuje po tem.

Hrepenel sem po tebi, ji bo šepnil, moral sem priti. Zakaj mi nisi povedala, da odhajaš semkaj. Dora mi je sporočila. Ni poklepeta, spraševal sem jo tako dolgo, da se je naveličala poslušati. Si lahko misli, kako me je presunilo! Nisem zdržal, poprosil sem Dolfeta za moped. Poglej ga, tu sem sem ga postavil. Četudi bo počakal do jutri, važno je, da sem te srečal. O, Zala, ne moreš si misliti, kako sem srečen. Ti edina mi pomeniš največ na svetu.

Ljudje so hodili mimo in preklinjali brozgo, ki jim je silila v čevlje. Prestopali so se na dolgo in široko in preskakovali luže. Kenguriji med lužami. Gledal jih je in ni vedel, ali naj bi sočustvoval z njimi ali se jim smejal. Bili so smešni, lovili ravnotežje in hiteli, čeprav so jim drseli koraki. Zakaj se ne ustavite ko jaz, si je pravil in se napotil za njimi.

Pogledoval je avtomobile in se obračal za njimi. V vsakem izmed njih je videl Zalo Merhar. Toda ni je ugledal. Postal je podoben tavajočemu.

„Koga iščete?“ Glas je došel od strani. Ni se zmenil, zdelo se mu je, da vprašanje ni bilo namenjeno njemu. „Čudak,“ je dostavil neznanec in utihnil.

Nenadoma je obstal. Dekle, ki je prišlo mimo, ga je silno spominjalo na Zalo. Ta podobnost med njima. „Zala!“ je hrepenče vzkliknil. Dekle je poskočilo in mu zabrusilo: „Pustite me, drugače bom kričala!“

„Ne kriči, ne bom se te dotaknil. Veš podobna si...“ Gregor Šipek je potresel z glavo in se ovedel, da se je hudo zmotil. V tem hipu se mu je v notranjosti postavila ob Zalo njena hči. Grebel je po spominu in izluščil njeno ime. Sonja. Imam hčerko, je dejala Zala Merhar. Izgovorila je hladno, kakor da je Sonjo posvojila. Kako da ni pomislil na dekle? (Dalje v prihodnji številki)

Slovani v Avstriji iz vidika krajevnih imen

(Univ. doc. dr. Otto Kronsteiner, Dunaj)

Nadaljevanje in konec

Važno je tudi vprašanje tipološke slovenskih imen. Raznih tipov krajevnih imen v obče ni možno pripisati izključno samo določeni dobi. Skoraj ni tipov krajevnih imen, ki bi jih mogli omejiti samo na določen geografski prostor in določeno časovno razdobje. Čeprav se pojavlja torej večina pripon krajevnih imen v vseh obdobjih in se tvorijo z njimi oblike, je opaziti v določenih obdobjih vendarle določene modne oblike, v katerih je potem naenkrat določena pripona neprimerno pogosta. Tako nastane določen tip. Tipičnost obstaja v pogostosti.

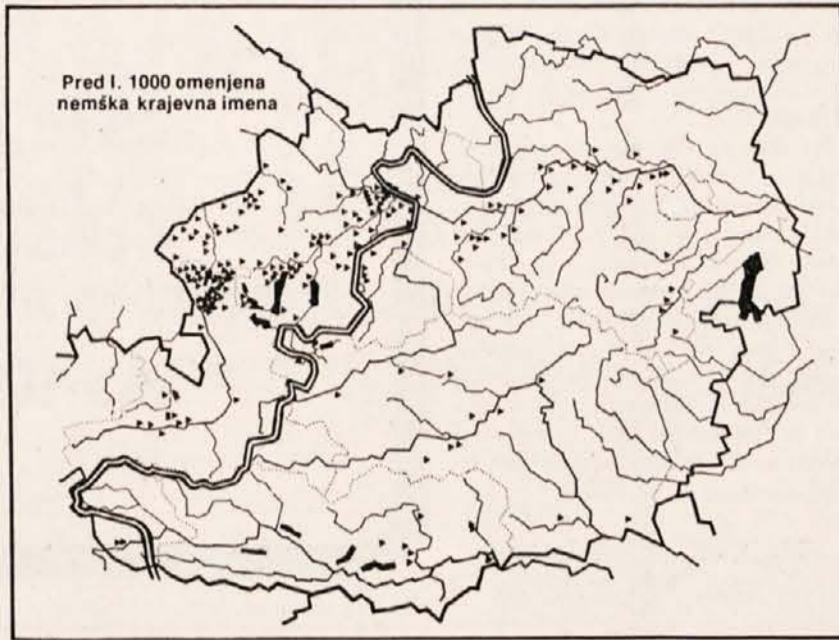
Med nemškimi krajevnimi imeni, ki jih omenjajo listine pred letom 1000, že najdemo celo vrsto toponimskih morfemov (najmanjša jezikovna enota, ki označuje krajevno ime), ne da bi bila pripona posebej izstopala (krajevna imena na -ing, -heim, -berg, -bach, -dorf, -au, -wang, -roit, -stetten). Čeprav danes vemo, da je bila pripona -ing možna v vseh obdobjih zgodovine nemškega jezika, moremo kartografsko kljub temu ugotoviti, da je bila ta pripona, ta tip imen v določenem prostoru izvanredno pogost (primerjaj zemljevid Gornje Avstrije z imeni naselij na -ing). Krajevna imena tega tipa so morala nastati v času, ko so v vzhodnem predelu Gornje Avstrije še prebivali Slovani. Na Koroškem pravih imen na -ing ni, na Štajerskem so samo zelo redka, v Nižji Avstriji sploh samo posamezna. V tej zvezi je zanimiva ugotovitev, da se pojavlja vsepovsod, kjer so prej živeli Slovani, tip nemških krajevnih imen na -dorf izvanredno pogosto, to se pravi, da je kronološko gledano ta pripona postala produktivna šele po imenih na -ing.

Kar zadeva posamezne tipe slovenskih krajevnih imen, obstaja cela vrsta krajevnih imen, ki so brez posebnih značilnosti, to se pravi, da se na nobenem področju ne pojavljajo posebno pogosto in da naletimo nanje povsod in v vseh razdobjih. K tem spadajo imena na -nik (Javornik), -ica (Bystrica), -ec (Gradec) in občna imena kot Gora, Blato, Les, Dobrava. Druga imena pa so, če upoštevamo slovenska imena na splošno krajevno in časovno vezana: tako svojilna imena na -ja (Simislav) ter -ov/-in (Gnetovin) oziroma imena na -iki (Radoviki). Vse te oblike se povečini pojavljajo samo v povezavi z osebnim imenom in končno imena na -jane kot Gorjane k gora.

Iz sociološkega vidika je posebnega pomena, da obstaja v Avstriji

večja skupina krajevnih imen, ki je sestavljena iz slovenskega osebnega imena in starinske pripone -ja, ki je v gotovih primerih povzročila

na -ves deloma v zvezi s tem modnim pojavom nemških imen na -dorf. Tudi v teh primerih so verjetno tvorila prvotno osnovo imena naselij

epentetični (vrinjani) i. Značilno je pri tem

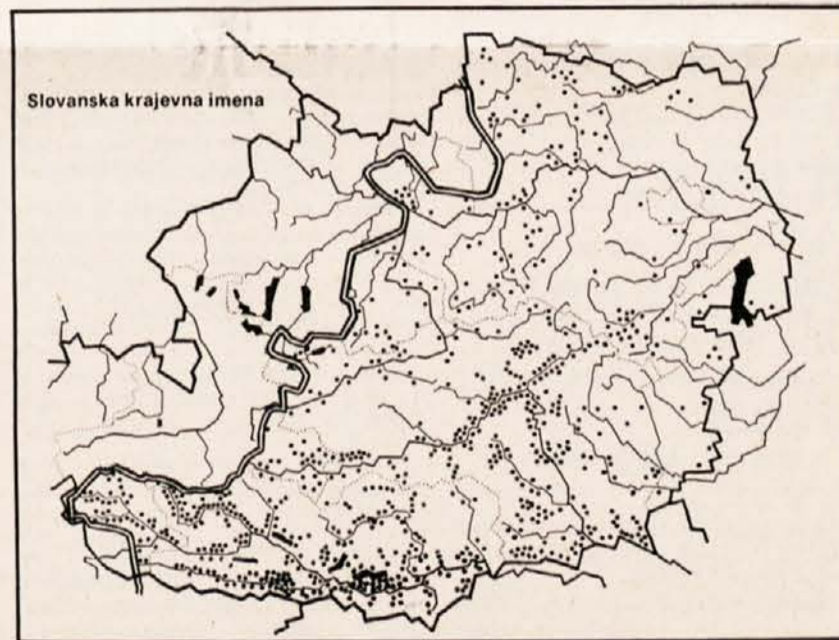
1. da so Slovani nastopali kot ustanovitelji novih naselij ter

2. da se je v gotovi fazi dvojezičnosti pri Nemcih zgubil razumevanje za pomen te pripone, da se niso več zavedali njene vsebine, tako da imamo danes vrsto nepojasnjenih, skrivnostnih imen naselij, ki so sestavljena iz slovenskega osebnega imena in nemškega sufiksa -dorf, -heim ipd. Naj navedem kot primere Stammersdorf (Stoimir), Tafersheim (Dobrej), Präselsdorf (Primislav).

Vedno spet poudarjajo, da so ta imena čiste nemške tvorbe. To je brez dvoma pravilno, vendar kljub temu ne odgovarja popolnoma resnici. Po tem, kar vemo danes o socialnih razmerah zgodnjega srednjega veka, so Slovani ob integraciji v bavarsko (nemško) območje običajno prevzemali tudi nemška osebna imena, kar dokazujejo vrste prič v raznih listinah. Zato je malo verjetno, da so poimenovali ta naselja nemškogovoreči Slovani, še manj verjetno pa je, da so jih poimenovali po Bajuvarcih s slovenskimi osebnimi imeni. Taki primeri poimenovanja so namreč med Bajuvarci znani samo iz vladarjeve rodbine (n. pr. Sventopolk). Mnogo bolj odgovarja razlaga, da imamo opraviti v takih primerih s slovenskimi imeni naselij, katerih prvotna slovenska oblika nam ni bila več posredovana, katerim so potem v nemščini zaradi boljše razumljivosti privesili pripomo -dorf oz. -heim.

Zdi se, da so tudi koroška imena

na ja, katerim so potem Bajuvarci pridali pripomo -dorf in končno so bile te oblike zopet prevedene nazaj, tako da se je tudi v slovenščini izoblikovala posebna moda krajevnih imen z obliko -ves, čeprav je taka oblika po strukturi slovenskih jezikov pravzaprav neobičajna in se pojavlja samo na dvojezičnih ozemljih. Kako zapletena je situaci-

ja, kaže primer Gutendorf (hutna ves, slov. Gojna vas), ki se omenja leta 980 kot Gnevuotindorf. V tej obliki je Gnevuotindorf brez dvoma nemško krajevno ime. Vendar ima za osnovo slovensko krajevno ime +Gnetovin na podlagi slovenskega osebnega imena Gnetova s sufiksom -in (ženska oblika). Nemško ime torej ni bilo tvorjeno iz slovenskega krajevnega imena z dodatkom -dorf, temveč iz slovenskega krajevnega imena in nemško oznako -dorf; isto velja za Pribelsdorf in mnoge druge primere. Pribelsdorf se sprva leta 1106 imenuje Prilep ali pravilneje +Preljuboj (brez i epenth). Iz tega je potem nastalo nemško Pribelsdorf in temu odgovarjajoča slovenska oblika pribla ves (Priblja vas). Prav ta imena na -dorf/vas so torej tipična za nemško-slovensko slično ozemlje.

Poseben tip tvorijo tudi imena naselij na -iki (slov. -iče), ki so značilna za načrtno razporejena vojaška naselja obrskih vojščakov kot n. pr. na Štajerskem v okolici Fohnsdorfa (=Bahnsdorf): Judenburg/Junobariki, Massweg-Mešoviki, Prankh-Braniki, Sillweg-Ziloviki, Strettweg-

Strachoviki, Zeiring-Suriki, Zeltweg-Selokoviki.

Za Koroško tako značilna imena na -ach, ki so jih Nemci prevzemali v obliki slovenskega lokativa (mestnik, 5. sklon) v nemščino, spadajo v vrsto krajevnih imen na -jane, ki jih najdemo na vsem slovenskem področju, kot n. pr. Gorjane iz gora, Poljane iz dol. Ta krajevna imena na -jane, ki so se na pozneje slovenskem področju Koroške uveljavila kot poseben tip krajevnih imen, nakazujejo poznejšo slovensko izgradnjo dežele, ki se ni odvijala v strnjanih naseljih, temveč v raztresenih naseljih po obširnih področjih kot Polschach-Potočane (ob potoku), Glainach-Glinjane (ob glini), Raunach-Ravnjane (v ravni), Ferlach-Borovljane (ob borih) idr. V slovenščini je potem element jan izpadel.

To bi bile na splošno skupine imen, ki jih je možno razglasiti prostorsko, časovno in socialno. Vseh drugih imen ni možno uvrstiti v posebne skupine in so zato zanimiva samo z ozirom na način ponemčenja, vendar ne tipološko.

Za nas bi bilo morda še važno vprašanje, od kje in od kdaj naprej moremo govoriti o slovenskih imenih, ker prištevamo Milko Kos vsekar vsa imena v Avstriji k slovenščini, če govori o slovenskem etničnem ozemlju v 9. stoletju. Jezikovno je možno od 12. stoletja naprej zaznati prve pričelke glasovnega razvoja, ki kaže na izoblikovanje slovenščine. Ker sta Gornja in Nižja Avstrija že poprej ponemčeni, odpade ta možnost za te predele sama od sebe. Na Koroškem in Štajerskem najdemo fonetične značilnosti, ki že bolj odgovarjajo slovenščini, vendar spadajo v prostor izoglos, ki povezujejo slovenščino in srbohrvaščino, kar so doslej oz-

načevali kot "južnoslovensko". Preostane torej kot slovensko v fonetičnem smislu samo področje današnje dvojezičnosti na Koroškem.

Današnje stanje znanstvenega raziskovanja žal ni zelo zadovoljivo. Ker doslej sploh niso bile izvedene raziskave, ki bi se bavile z geografsko razporeditvijo posameznih besed, bo treba še nekoliko potrpeti do dokončne sodbe. Brez dvoma pa bo možno tedaj precej več povedati, ko bo natančneje raziskana razširjenost gotovih besed kot n. pr. črt-krč-treb ipd. za "trebiti", kot je to za Slovenijo raziskal France Bezlaj. To bo omogočilo tudi, da razločneje spoznamo širše povezave.

Če povzamemo na kratko, moremo ugotoviti iz vidika imenoslovja sledeče:

1. Od 7. stoletja naprej prodirajo Slovani iz vzhoda v alpski prostor.
2. Obrski vojaški sloj je bil poslovanjen; razporejal je utrjena naselja na strateško važnih točkah v obliki polkrogov; njihovi voditelji se imenujejo Chorvaten "svobodni vojščaki".

3. Avstrijski alpski prostor spada v prostor izoglos, ki so ga doslej označevali kot "zapadnoslovenske-

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

PETEK, 12. 1.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Ženski magazin — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Dunajska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.15 Pogovori in glasba — 17.10 Za konec tedna — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Pet minut čez pol sedem — 19.07 Robert Stolz dirigira — 20.05 Kritično in ironično v dunajski pesmi — 21.00 "Zvok minulih časov" — 21.45 Pod svetilko za branje — 22.00 Poročila in šport.

SOBOTA, 13. 1.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.10 Družinski magazin — 9.00 V žarišču — 9.45 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Zeleni magazin — 13.00 Deželni razgledi — 14.00 Voščila — 15.30 Iz vseh knjig glasbenikov — 16.00 Servis — 17.10 Govorilna ura pri dr. WeiBu — 18.00 Deželni razgledi — 18.30 Kulturna reportaža — 19.05 Sobotni šport — 20.05 Vaša številka prosim! — 22.00 Poročila in šport — 22.00 Plesna glasba po naročilu — 0.00 Poročila.

NEDELJA, 14. 1.: 6.10 Igra na orgle — 8.15 Kaj je novega? — 9.00 Zabavni koncert — 10.30 Radijska pravljica — 11.00 Dopoldanski koncert — 13.00 Deželni razgledi — 13.15 Iz mestnega gledališča — 14.30 Voščila — 16.00 "Zvečer v petek" igra — 17.10 Veselite se življenja — 18.00 Deželni razgledi — 18.05 Melodije ljudstev — glasovi sveta — 18.35 Mladi talenti se predstavljajo — 19.30 Koncert — 20.05 Avstrijska rallye — 21.30 šarkelj — 22.00 Poročila in šport.

PONEDELJEK, 15. 1.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Oddaja za starejše ljudi — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 13.30 Pridite in pojte — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 "Čudovita dežela glasba" — 16.30 Vaš problem — naš problem — 17.10 Kaj radi slišimo... — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Z zvonečo glasbo — 19.05 Melodija za vsaki letnik — 20.05 "V petek zvečer" — 21.05 To so bili še časi radia — 21.30 Udarce za udarcem — 22.00 Poročila in šport.

TOREK, 16. 1.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Ženski magazin — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 "Bazilisk" — 16.30 Vaš problem — naš problem — 17.10 Avstrijski o Avstriji — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Koroški skladatelj — 19.07 Ljudska glasba — 20.05 "Zgodbe o Salzachu" — 20.30 Orkestrski koncert — 22.00 Poročila in šport.

SREDA, 17. 1.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Ženski magazin — 9.05 Šolske oddaje — 9.30 Ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 13.40 Klub seniorjev — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 Otroška oddaja — 17.10 V dunajski kavarni — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Veselo zaigrano — 19.07 "Kjer se poje..." — 19.30 Za prijatelja planin — 20.05 Kaj radi slišimo — 21.00 Iz koroškega glasbenega življenja — 22.00 Poročila in šport.

ČETRTEK, 18. 1.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Ženski magazin — 9.05 Šolske oddaje — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 13.40 Literatura popoldne — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.30 Vaš problem — naš problem — 17.10 Zvoneči operetni vodič — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Koroška mala skupina — 19.07 Avstrijske pihalne godbe — 20.05 Lovska ura — 21.00 Glasba na deželi — 22.00 Poročila in šport.

ga" (pravtako kot današnje češko-slovaško ozemlje).

4. Na Koroškem in na Štajerskem prekriva to starejšo plast mlajša, ki so jo doslej označevali kot "južnoslovensko".

5. Prvo ponemčenje poteka vzdolž važnih prometnih poti do leta 900; izven območja teh se obdrži slovenski jezik v Gornji in Nižji Avstriji tja do 12. stoletja, na Štajerskem in zgornji Koroški pa tja do 14. stoletja.

6. Področje slovenskih imen je od leta 1400 naprej konstantno; nemški eksonimi/endonimi ohranijo staro glasovno obliko. Vendar se imena razvijajo v narečju naprej k današnji slovenščini, kar sicer v listinah ni mogoče ugotoviti, vendar se da razbrati iz posameznih primerov ponovnega drugačnega ponemčenja.

S tem smo dobili kratek pregled o Slovanih v Avstriji iz vidika imenoslovja, ki je, kot upam, pokazal, da je treba še marsikatero vprašanje natančneje raziskati. Imena so vsekakor zgovorne priče naše jezikovne pestre preteklosti.

